

Természetismeret

Újonc cserkész	Viselkedés a szabadban Szemétgyűjtés Helyi növények Helyi háziállatok
Táborverő	Erdei és vadon élő állatok Madarak Állatnyomok Állatmegfigyelés, Nyomöntés, Nyomolvasás , Állatfényképezés (portyázó próba) Fák
Portyázó	Időjárás (Felhők és népi időjóslás) Ehető és mérges növények, Virágok Védett állatok és növények természetvédelmi területek
Honfoglaló	Csillagok Gyógynövények Rovarok Hüllők és kételtűek Halak Természetvédelem
Egyéb	Egyéb hasznos, érdekes gyakorlati ismeret. Jellegzetes magyar állatok Gombák Szél-erősség Módszertani játékok

A természetismeret cserkészek számára nagyon fontos, hisz ha nem ismerjük az erdők, mezők lakóit, akkor nem is tudunk igazán a szabadban otthon lenni. Mivel a természetben annyi sok csodálatos dolog és élőlény van, hogy egész könyvtárakat lehetne róluk írni, csak egy ici-pici izelítőt adunk itt nektek, remélve, hogy ezek után mennél több időt akartok tölteni kint a szabadban. A helyi (mármint Észak- és Délamerikai, Ausztrál) állatokat és növényeket biztos megtalálod egy tankönyvben vagy egy ottani szakkönyvben. Ezeket szerezd be magadnak.

Viselkedés a szabadban

Ha kint vagy a szabadban az nem azt jelenti, hogy ott semmi szabály nincs. Sokkal inkább vannak ott is iratlan szabályok és törvénybe foglalt utasítások is.

- Mély fűvön, szántáson ne menj át, hanem a tábla vagy rét szélén menj.
- Ha nem lehet elkerülni, akkor libasorba menjetek át réten, hogy mennél kevesebb növény legyen letaposva. Ez vonatkozik minden megművelt földre (buza, árpa, stb).
- Kerüld a hangoskodást, mert elriasztod az állatokat.
- Ne tépj ki nyövényeket és ne törj le ágakat a fákról.
- Csak annyi gyümölcsöt szedj, amit meg is eszel, és csak ott, ahol szabad.
- Szemetedet vidd el a magaddal vitt zsákba.
- Kerítéseket ne rongálj.
- Ha kinyitottál egy kaput, zárd be magad után.
- Csűrőket, kunyhókat ne rongálj és ne rakj benne tüzet, ha nincs tűzhely.

Szemétygyűjtés

Mindig vigyél magaddal egy zsákot, hogy útközben saját szemetedet össze tudsz szedni. Ha találsz mástól szemetet, szedd össze azt is. Cserkésztáborban is ügyeljünk arra, hogy ne legyen sok szemét, ha meg mégis keletkezik, akkor azt ügyesen kell válogatni, mert a legtöbbet újra lehet használni. Nincs minden országban szemétválogatás, de ahol a szemetet csak összedobják sokkal több szemét keletkezik mintha az értékes dolgokat kiszednék belőle. Itt a cserkészek lehetnek példamutatók.

Táborban így válogatjuk a szemetet:

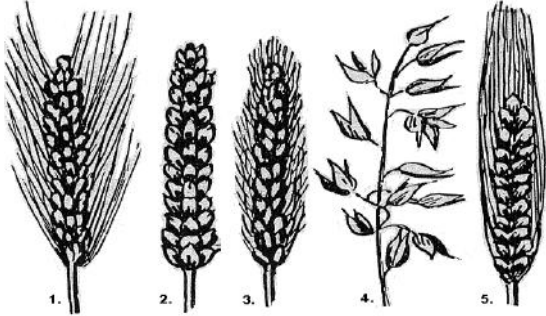
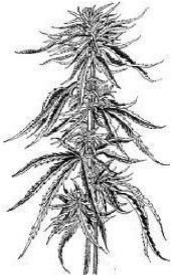
					
Égethető	Pöcegödör	Fém	Üveg	Műanyag	Egyéb
Papír, karton spárga, fa	Ételmaradék, krumplihéj hús, gyümölcs	Konzerv, törött sátorrúd			Festék, elem, gumi

Az égethető szeméttel lehet a tábori konyhán vizet forralni.

Ha van a közelben tanya, akkor a pöcegödör helyett az állatok is szívesen fogadnak ételmaradékot. Akkor viszont lehet, hogy külön kell szedni a zöldségeket, a húst meg a maradékot, attól függően, hogy milyen állat kapja a tanyán. Fémet, üveget újra lehet hasznosítani, ezekre sokszor van gyűjtőhely ahol beveszik. Legnagyobb gond az egyéb szemét. Elemeket, festéket, rossz gummicizmákat nem lehet csak úgy eldobni, ezért igyekezz, hogy ebből mennél kevesebb szemét keletkezzen.

Helyi növények

Ismerd meg a környéken termő növényeket és hogy mire lehet őket használni.

	Gabonafajták 1. Téli búza 2. Nyári búza 3. Rozs 4. Zab 5. Árpa - A búza, rozs és árpa első sorban gabonanövények, de takarmánynak is használják. - A zab főleg állateledel, de abból csinálják például a zabpelyhet is.
	 Kukorica - Akár 3m magasra is megnőhet. - Fogyasztható de állateledel is. - A csuhájából (héjából) kézműves termékeket, játékokat, használati tárgyakat készíthetünk. Napraforgó - Akár 3m magasra is megnőhet, de táblákban általában alacsonyabb. - Főleg az olaj miatt termelik - Állatoknak is adják takarmányként. - Magját mi is fogyasztjuk
	 Kender: - A kender az egyik legősibb ipari növény. - Étkezésre, valamint rengeteg más használatra is alkalmas.,pl. kötelek, ruhaanyag, gyógyszer, papír, szigetelőanyag, csomagolás. Len: - Rostjáért, olajáért és gyógyító hatásáért termesztik. Fontos textil alapanyag.
	 Repce - nagy sárga táblákban nő - olajat készítenek belőle Káposzta - sok módon tudják elkészíteni: savanyú, székely, rakott káposzta, saláta, stb
	Konyhakert: krumpli, retek, répa, cékla, hagyma, fokhagyma, saláta, káposzta, karfiol, tök, dinnye, paradicsom, paprika, borsó, zöldbab, uborka, padlizsán, stb.

Helyi házi állatok

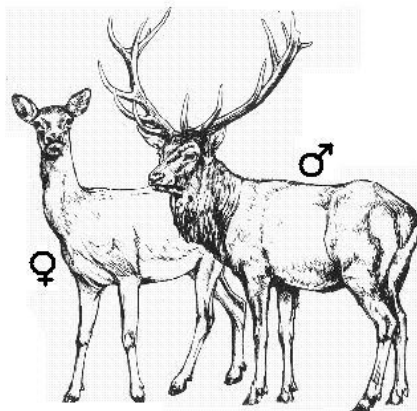
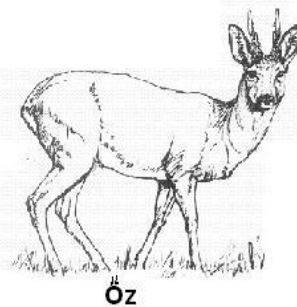
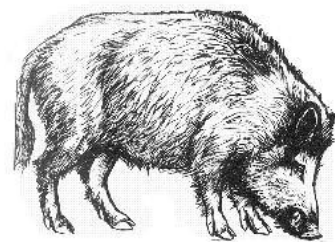
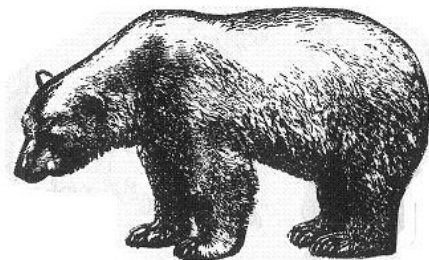
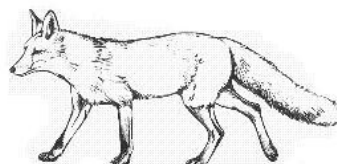
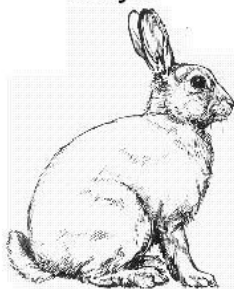
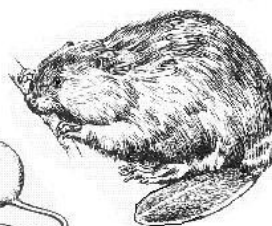
Ismerd meg a ház körül élő állatokat és szokásaikat. Ezek szinte mind haszonállatok tehát vagy munkájukkal, szőrükkel vagy húsuikkal szolgálják az embert. A manapság divatos háziállatok mint a tengerimalac, patkány, vadászgörény stb. itt nincsenek feltüntetve. Zárójelben fel van tüntetve a hím, a nőstény és a kisállat elnevezése.

Szarvasmarha (bika, tehén, borjú) - Tejéért, húzáért, és bőre miatt tartják - A szürkemarka magyar állatfajta - Szinte csak fűvet és szénát eszik. - Egy tehén naponta kétszer ad kb 15-25 liter tejet. - Általában egy borjút szokott elleni.	Ló (csödör, kanca, csikó) - Munkaállat (kocsit húzni, szállítani, lovaglász). Húsa ehető (lókolbász) - Fűvet, zabot, abrakot eszik. - Egy csikót ellik a kanca. - A magyarok híres lovas nemzetnek számítanak.
Kecske (bak, tehén, gida) - A szegény ember tehene. - Szinte csak fűvet eszik, igénytelen állat. - Erős ize miatt sokan nem szeretik sem a kecsketejet, sem a sajtot vagy húását. - Bőrét-szőrét is felhasználják. - 2-3 gidája szokott lenni.	Juh (kos, anyajuh, bárány) - Szőre és húsa miatt tartják, tejét is fogyasztjuk mint túró (juhtúró). - Nagy szerepe van a juhásznak a magyar népmesékben, énekekben - A rackajuh egy híres magyar juh fajta. - Fűvet eszik, legeltetnek, télen ólban van. - 2-3 kisbárányt szokott elleni.
Disznó (kan, koca, malac) - Magyarországon a fő húzállat. - Híres magyar fajta a mangalica, mely hatalmas, szőrös állat. - Régebben kihajtották, ma ólban él. Mindenevő. - 5-6 kismalacot ellik egyszerre	Tyúk (kakas, tyúk, csibe) - Tojása és húsa miatt tartják. - Mindenevő, de főleg magokat eszik. - Ha jó van táplálva, naponta egy vagy két tojást, évente pedig kb 250 tojást tud tojni. - Egyszerre kb 15-23 csibét tud kikölteni a kotlós 21 nap alatt. Ekkor nem tojik.
Kacsa (gácsér, tojó, kiskacsa) - Tojása, húsa, és a tolla miatt tartják. - Főleg növényevő, de rovarokat is eszik. - Évente kb 100-120 db tojást tojik. - Egyszerre kb 15- 19 csibét tud kikölteni. - Finom tollával párnát, takarót és hálósákat töltenek meg.	Lúd (gúnár, tojó, liba, csibe) - Tojása, húsa, és a tolla miatt tartják - Főleg növényevő, de rovarokat is eszik. - Évente 50-60 tojást tud tojni. - egyszerre kb 15 csibét tud kikölteni - Finom tollával párnát, takarót és hálósákat tömnek meg.
Macska (kandur, macska, cica) - Egerészésre és simogatásra tartják. - Alig lehet idomítani - húsevő - 4-6 kismacskája születik	Kutya (kan, szuka, kölyök) - munkaállat (vadász, pásztor, házőrző) - Sokféle feladatra be lehet tanítani, és az embert hűségesen követi. - Sok kutya fajtát ismerünk. - Magyar kutya fajták a puli, komondor, kuvasz, pumi, mudi, magyar vizsla, erdélyi kopó - 4-5 kiskutyája születik
Nyúl (nőstény, bak, nyúlfi) - Szőre és húsa miatt tartják - Zöldségeket, fűvet, magokat eszik. - Akár 10-12 kisnyulat is elhet évente többször is. - Ólban, kifutóban, de egyesek lakásban, szabadon is tartják.	További háziállatok: - pulyka, gyöngytyúk, fürj, házigalamb - Élelmezésre tartjuk ezeket. Kártevők: - Egér, patkány - Nagy kárt, betegséget okozhatnak a ház népének. 6 hetente 8-10 utód!

Erdei és vadon élő állatok

Ezek az állatok Magyarországon illetve a Kárpát-medencében élnek. Farkas, medve és hiúz már csak a Kárpátok hegyeiben és a Balkánon találhatóak.

Sok állat él mai napig vadon. Ezeknek nem mindenki örül mert sokszor kárt is okoznak. Minél sűrűbben lakott egy vidék, annál kevesebb hely marad ezeknek az állatoknak. Táborozás közben igyekezz, hogy lehetőleg keveset zavarod őket. Ha csendben vagy, talán meg is figyelheted. Ismerd meg a szokásaikat!

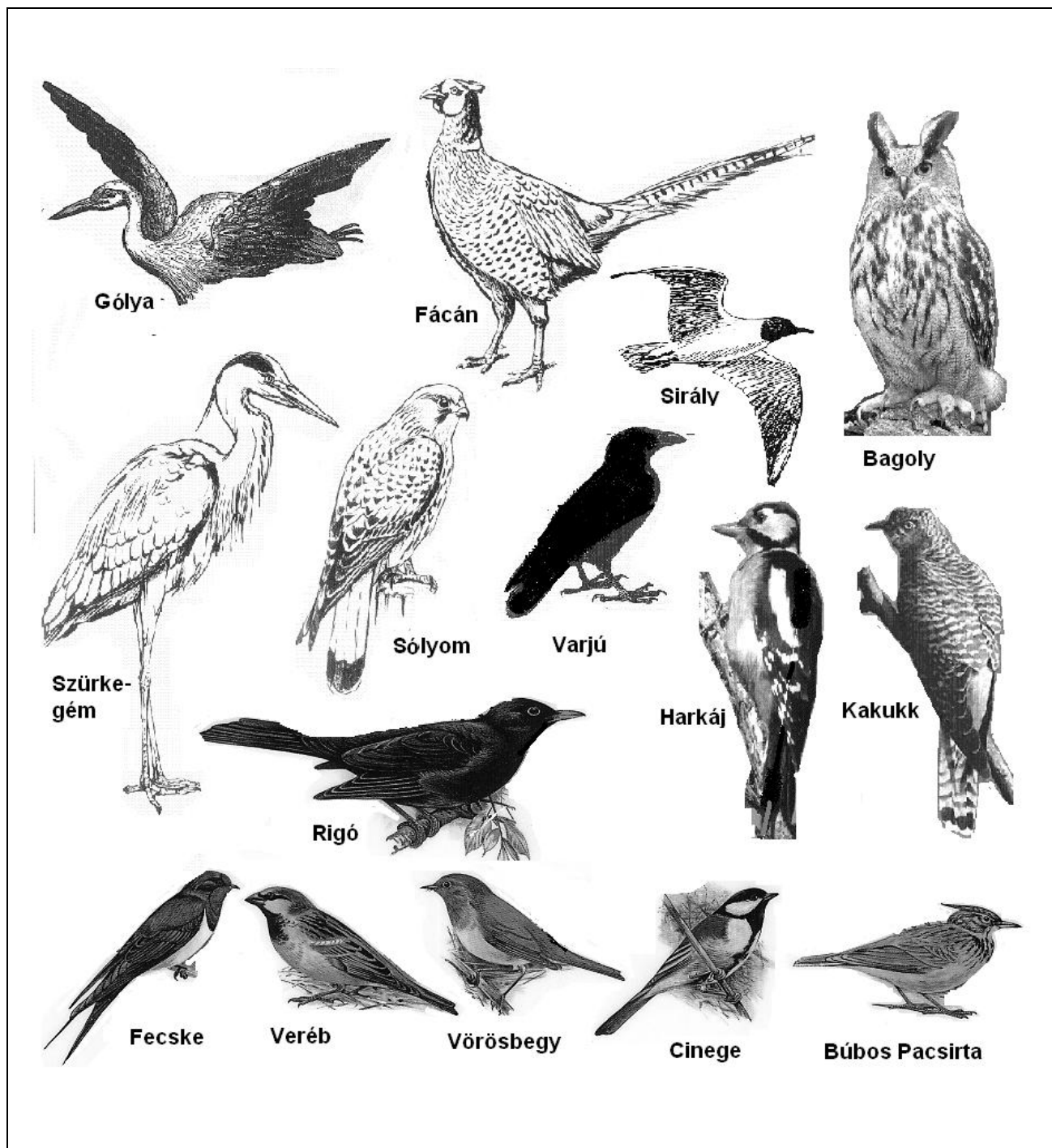
Szarvas**Őz****Vaddisznó****Hiúz****Farkas****Medve****Menyét****Róka****Borz****Nyúl****Mókus****Egér****Hód****Sün**

Szarvas (bika, tehén, borjú) - Hossza 160–250cm, tömege 100-350kg - Növényevő, télen sok kárt okoz az erdőben mert a fák rügyeit megeszik és a kérgét lerágják. - Agancsát minden évben ledobja, ezért minden évben nagyobb és több ágú nő. - Bikák és tehenek külön csoportokban élnek. - Kis farkuk van. - Híres az őszi szarvasbögés (nász) - Tavasszal 1-2 borjút hoz világra. - Ellensége nincs, csak az ember vadássza.	Őz (Őzbak, suta, gida) - Hossza –140cm-ig, tömege 15-30kg. - Csak a baknak van kis szarva - Nincs farka - Növényevő, fű, levelek, makk. Télen sok kárt okoznak az erdőben mert a rügyeket megeszik és a fák kérgét is lerágják. - Nappal főleg az erdőkben bújik el, de szürkületkor a rétekre is kijön legelni. - Tavasszal 2-3 őzgidát ellik. - Ellenségei: róka, hiúz, farkas, medve - Sok őzgida elpusztul mert az anyja lerakja a rét közepén és a traktor eltapossa.
Vaddisznó (kan, koca, süldők, malacok) - Hossza 160 cm-ig, tömege 200 kg-ig. - Mindenevő: Tölgy-, és bükkmakk, kukorica, bogarak - Nagy kondában élnek amit egy koca vezet. - A kanok egyedül élnek. - Sok kárt tesznek a termésben, és a kukoricaföldön. - Nagyon okos és óvatos. - Látása rossz, de a szaglása nagyon jó. - Szereti a sárdagonyát (sáros, pocsolyás helyet ahol hemperegnet), utána pedig megdörzsöli magát a fák törzsénél.	Hiúz - A ragadozókhöz tartozó macskaféle. - 1m körüli hosszúság, 70cm magasság. - Pettyes szőre, szakála és fülpamacsja van. - Rendkívül gyors. - 3-4m-es ugrással támad. - Magányosan élnek. - 10-100m²-es területén üregekben, sziklahasadékban vackol. - Tavasszal 2-3 utódja jön világra.
Farkas (kan, szuka, farkaskölyök) - Hossza 100-140cm, tömege 30-75kg - Húsevő, mindent megeszik ami mozog. - Európában már csak a Kárpátokban él. - Falkában él, amit a vezérfarkas irányít. - Csak a vezérállatok párosodhatnak. - 3-4 kölyköt ellik. - Ellensége a medve és az ember.	Medve (him, nőtény, medvebocs) - Mindenevő: halak, bogyók, egerek, nyulak, méz. - Nappali állat, de ha vadásszák, át tud állni éjjeli életmódra. - Téli álmot alszik - 2-3 bocsot ellik. - A hímek egyedül élnek.
Menyét - Kisragadozó. Akkora mint egy kiscica. - Éjjeli állat. - Nagyon jól mászik, így még a mókust is meg tudja fogni. - Rovarokat, madarakat, egereket, tojást, bogyókat eszik. - Faoduban és mókusok fészkeiben lakik. - Évente egyszer ellik 2-7 kicsit.	Róka (kan, szuka, kölyök) - Kb 60-90cm hosszú, tömege 7kg - Ragadozó: Főleg egerek, azon kívül nyúl, tyúkfélék, béka, döglött hal, bogarak (szöcske, cserebogár) gilisztá, őzgida, stb a tápláléka. - Erdőben él kotorékban (búvóhely), de sokszor beköltözik borzbarlangba. - Főleg éjjeli vadász. - Városokba is bemegy, ha talál ennivalót - Évente egyszer 4-6 kölyköt ellik. - Veszétséget terjeszt. Vizelete veszélyes betegséget hordozhat. - Ellensége a farkas, hiúz, sas, ember

<u>Borz</u> - Mindenevő - Nagy barlangokat (kotorékot) és több kijáráttal, amiben több család is megél. - A kotorék körül friss földet lehet találni. - Az ürüléket külön gödörbe kitúrja. (A rókabarlang előtt ott van az ürülék és bűdös van.) - Nem alszik téli álmot, de lelassul. - Csak éjjel van úton. - Ellensége az ember, nagyobb ragadozók.	<u>Sün</u> - Tápláléka: csiga, földigiliszta, rovarok, bogyók, gyümölcs. - Tüskéi a szőrszálakból keletkeztek. Veszélyben összehúzza magát. - Általában éjjel van úton. - Évente 1-2-szer ellik 2-7 kicsit. - Téli álmot alszik nagy levélboglyákban. (okt.-ápr.) - Nem szabad neki tejet adni! - Ellenségei: róka, ember (autó)
<u>Nyúl</u> - Hossza 50-70cm, tömege 2-7kg - Van erdei, mezei, házi, havasi nyúl. - Rágcsáló és menekülő állat, nappal elbujik. - Tápláléka vad füvek, gabonák, rügyek - Társas lények, kolóniákban élnek. - évente 3-4-szor ellik 2-10 kisnyulat. - A vadon élők szaporodásban, életmódban különböznek a házinyúttól. - Ellenségei a róka, görény, nyest, héja és más ragadozó madarak.	<u>Mókus</u> - Rágcsáló (bogyók, diók, makk, tojások, rovarok) - Nappal mozog, főleg erdőben és parkokban. - A fák tetején rak több mókusfészket. - Évente 1-2-szer ellik 3-5 kölyköt. - Ellenségei a nyest és a héja és más ragadozó madarak
<u>Egér</u> - Rágcsáló - Bogyókat, növényeket, rovarokat, magokat eszik. - Sokféle fajta van (mezei, házi) - Kártevő, mert megrontja a tartalékokat. Nehéz ellene védekezni, mert rendkívül szapora. - évente 3-5-szor ellik 4-10 kisegeret. - Ellenségei minden ragadozó állat.	<u>Hód</u> - Rágcsáló, csak növényt eszik. - Viz menti fákat rág meg amíg eldőlnek, majd ezekből várat épít a vízben. Ebben biztonságban lakik, mert csak víz alatt lehet bemenni. Várat, gátakat építenek. - 2-14-es családokban élnek. - Főleg éjjel aktívak, de nappal is megfigyelhetőek.

Madarak

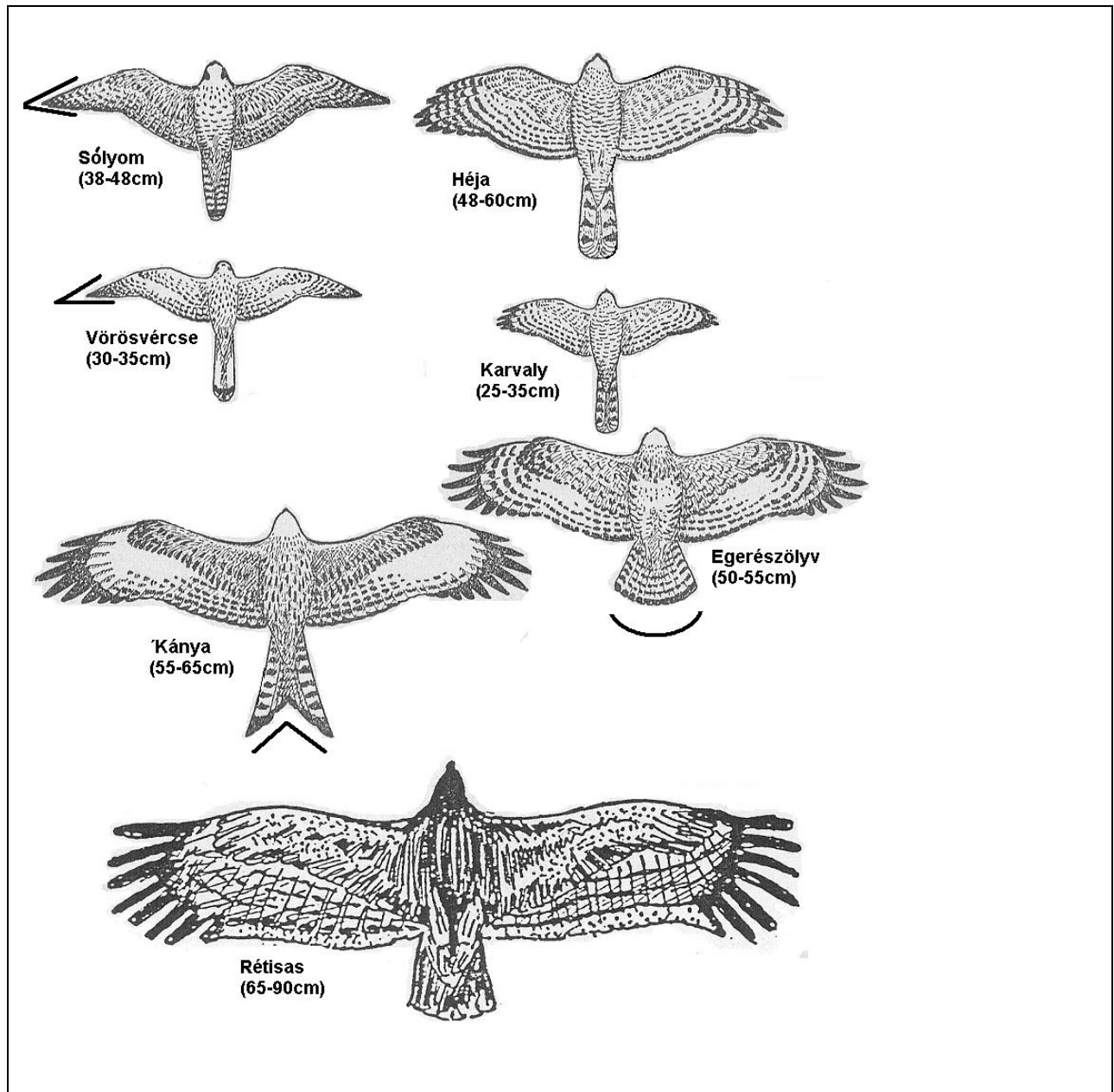
A madarakat több csoportra lehet osztani. Egyrészt vannak a vándormadarak, melyek télire elrepülnek délre, és a kitelelők, melyek itt maradnak. Aztán vannak a ragadozómadarak, az énekesmadarak és a vízimadarak. Próbáld kilesni melyik madárnak milyen hangja van. Ez nem könnyű, mert mihamarabb észrevesznek, általában elhallgatnak.

<u>Gólya</u> - vándormadár - nyújtott nyakkal repül - Kéményen, villanypóznákon fészkel. - 2-4 fiókája van.	<u>Fácán</u> - Kitelező tyúkalakú madár - Hossza: kakas 90cm-ig - Éjszakát a fák ágain tölti, ezért csak fás vidéken él. - Vadászatra tenyésztik. - Jellegzetes a kakasok kiáltása és szárnycsapása	<u>Sirály</u> - Kitelező vízimadár - Sokféle fajtája van. - Inkább a levegőben van mint a vízben. (nem kacsá) - Rovarokat és halakat eszik.
<u>Bagoly</u> - Kitelező, ragadozó - Éjjel vadászik - Nem épít fészket, hanem elveszi más nagy madártól. - 4-6 tojást rak.	<u>Szürkegém</u> - Kitelező - Görbe nyakkal repül. - Főleg sekély vizek körül patakokban lehet látni állni. - Halat, békát, rovarokat eszik	<u>Sólyom</u> - Vándor- ragadozómadár. - Főleg egereket és ürgét eszik. - Sziklákon és erdőkben él.
<u>Varjú</u> - Kitelező, nagy seregben él. - Rovarokat, dögöt, egeret, tojást eszik. Sokszor látni traktorok mögött a rovarokat szedni. - Mióta az ember elveszi az étletterét, azóta kártevő.	<u>Harkály (Fakopáncs)</u> - Kitelező - Fába vájja oduját, amit többször is használ. - a fából szedi ki a bogarakat, de eszik más is, így bogyókat és más rovarokat. Halott fákon egész sok lyukat is vés.	<u>Kakukk</u> - Vándormadár - Más madár fészkébe rakja tojását. - A kis kakuk kidobja a többi fiókat vagy a tojást és sokszor jóval nagyobb, mint akár a "szülők".
<u>Rigó</u> - Kitelező - Hím fekete, sárga csőrrel, a nőstény sötétbarna. - Nagyon szépen énekel. - Rovarokat és gilisztákat eszik, télen bogyókat is. - Sokat gyalogol és hangosan túr a levelek közt. - Nagyon alkalmazkodó és akár többször is költ egy évben.	<u>Fecske</u> - Vándormadár - Vékony fekete teste van és villás farka - Fészket a házak teteje alá tapasztja, esőtől védett helyre. - Apró rovarokat, szúnyogot eszik, melyeket a levegőben kap el. - Ha alacsonyan repül, rossz idő várható.	<u>Veréb</u> - Kitelező - Legelterjedtebb kismadár nálunk. - Kis rovarokat fogyaszt. - Mesterséges odukból kizavarja a cinegét. - Sokszor nagy seregben jelenik meg és az embertől sem fél. - Nagyon jól alkalmazkodik
<u>Vörösbegy</u> - Kitelező - Jellegzetes a vörös nyaktolla (begye). - Rovarokat eszik, télen bogyókat is. - Vörös színre megvadul	<u>Cinege</u> - Kitelező - Jellegzetes a fekete csík a hasán. - Rovarevő - Nagyon szapora, 2-3-szor tojik egy évben 8- 12 tojást, de sok meg is döglik és csak 2 évet él.	<u>Pacsirta</u> - Vándormadár (kivéve a búbospacsirta) - Jellegzetes a bóbitája - Rovar- és hulladék evő. - A műutak mellett és városokban látható.

Figyelem: a legtöbb név csak gyűjtőnév. Nagyon sokféle bagoly, harkály vagy sirály van. Mindegyiknek egy kicsit más a kinézete, nagysága, az étlettere és szokásai. Ezért vannak madármeghatározók, melyekben mindegyik pontosan le van írva.

Ragadozó madarak

Sólyom

- A magyarok madara a Turul (Kerecsensólyom)
- vándormadár
- A leggyorsabb madár - 200km/h
- Hegyes a szárnya vége.

Héja

- Majdnem akkora mint az egerészölyv.
- Farka egyenes

Vörösvércse

- Hasonlít a sólyomra de jóval kisebb.
- Hegyes a szárnya.

Karvaly

- Hasonlít a héjára de jóval kisebb.
- Erdőben kis madarakra vadászik.

Egerészölyv

- Kitelelő, elég lassú.
- Széles, kerek farkú.
- Erdőben is vadászik, de a rétek fölött is látjuk keringeni.

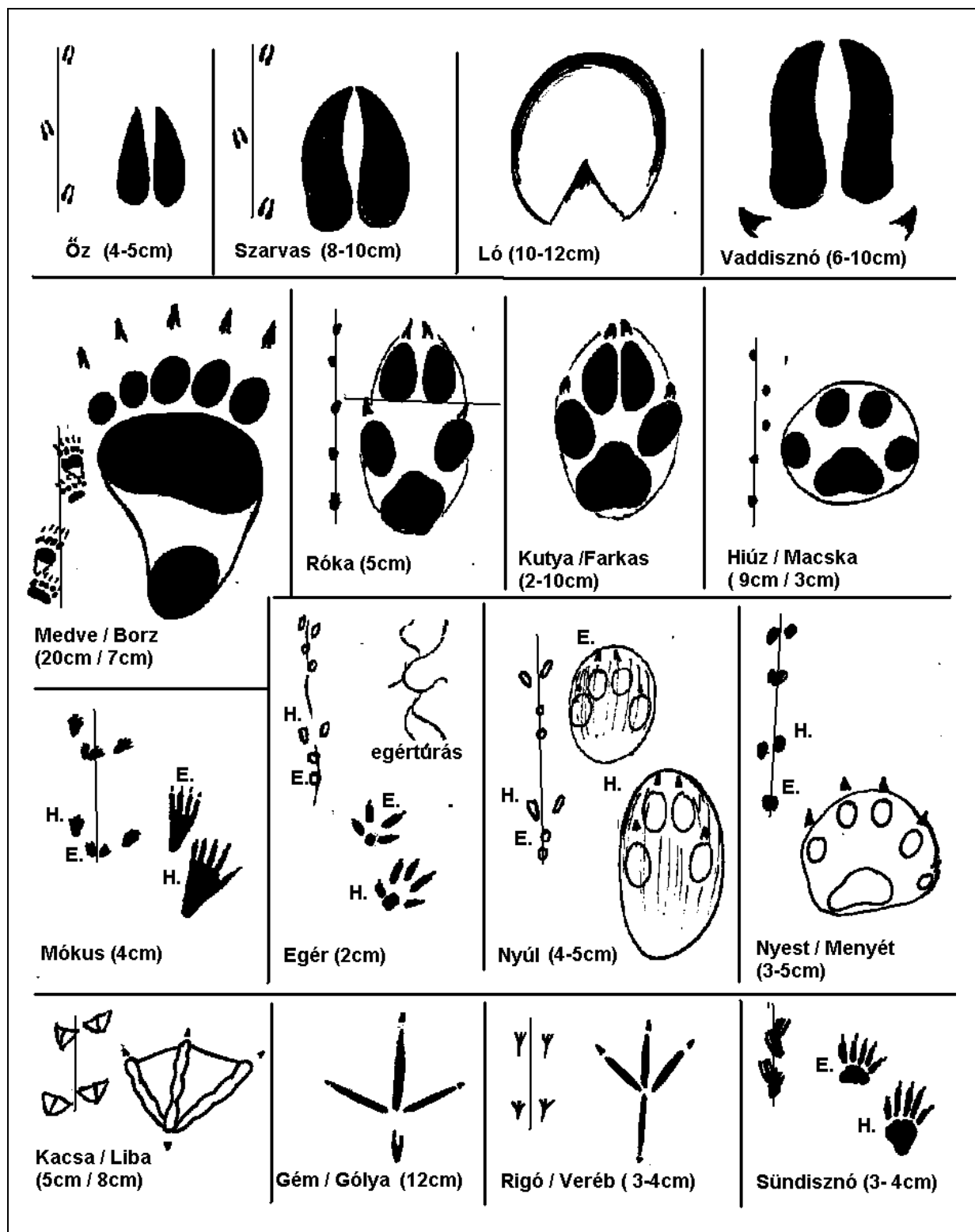
Kánya

- Kitelelő
- Villásfarkán jól meg lehet ismerni ha magasan is köröz

Rétisas

- Kitelelő
- Ragadozó, dögöt evő
- Legnagyobb madarunk
- szárnyfesztség 240cm

Állatnyomok

A lábnyomokon kívül meg lehet ismerni az állatokat az ételmaradékok (megrágott toboz, mogyorók) és ürülékek (széklet) alapján is. A ragadozómadaraknak jellegzetes a köpetük. Ezek szőrös gombócok, melyeket a madár kiköp, mert nem tudja megemészteni. Ezekben kis csontok vagy tollak vannak amiről fel lehet ismerni melyik madár mit eszik.

<u>Őz</u> - Kicsi nyom, mely futásnál elől szétnyílik.	<u>Szarvas</u> - Hasonlít az őznyomra, de sokkal nagyobb.	<u>Ló</u> - Jól látszik a nagy körme. - Ha patkolva van, akkor a patkó is sokat elárulhat.	<u>Vaddisznó</u> - Ujjhegyen járó. - Jellegzetes az 1-es és a 4-es ujjak erős lenyomata.
<u>Medve /Bor</u> - Talponjárók - Mind az öt körme jól látszik. - Hátsó lábát az első lába helyére teszi, ezért a nyomok összefolynak - Az első lábnyom sokszor csak a lábfejből áll.	<u>Róka</u> - Kutyaféle - Nyoma hosszúak - Vonalat lehet húzni az 1. és a 4. karmai közt. - Körme hegyes.	<u>Kutya /Farkas</u> - A nyom kerekesebb mint a róké. - A kutya karmai tompák, mert elkopik a köves utakon.	<u>Hiúz / Macska</u> - Macskafélék - Karmát be tudja húzni. - Vadmacskáé is hasonló de a talpa szőrös.
<u>Mókus</u> - Hátsó 5 elől csak 4 ujj van. - Nyoma csak a hóban látszik. - Páros lábbal ugrik, széles nyomot hagyva.	<u>Egér</u> - Tipeg vagy ugrál. - Hosszú farka úgy látszik mint egy csík. - Hóban, homokban vagy lisztben látszik a lábnyoma.	<u>Nyúl</u> - A nyúlugrásnál a hátsó lábak előre kerülnek. - Talpa szőrös, ezért sokszor csak a karmai láthatóak.	<u>Nyest / Menyét</u> - Kis ragadozók. - Az ötödik ujj csak halvány lenyomat. - Hármassal ugrással fut, tehát csak három lábnyoma látszik.
<u>Kacsa / Liba</u> - Vízimadaraknál jellegzetes az ujjak közötti úszóhártya.	<u>Gém / Gólya</u> - Úgy lépeget mint egy ember a két lábával felváltva.	<u>Rigó /Veréb</u> - Leginkább páros lábbal ugrál.	<u>Sündisznó</u> - Elöl - hátul 5 ujj van. - Nem ugrál mint a mókus, hanem a nyomok sokszor egymást tapossák

Nyomok beosztása:

Mivel az állatok különböző módon fejlődtek ki, lábuk is másképp alakult ki és ezért a nyomuk is más.

<u>Talponjárók:</u> - 5 ujj látszik. - Medvefélék	<u>Ujjonjárók:</u> - 4 ujj látszik. - Macska és Kutyaféle - Rágcsálók	<u>Ujjhegyen járók:</u> - 1, 2 vagy 3 ujjhegy látszik - Szarvasmarhák	<u>Madarak</u> - 3 vagy 4 ujj látszik.
--	---	--	--

Állatmegfigyelés

Ha van alkalmad figyeld meg, hogyan viselkednek az állatok. Háziállatokat, de akár a vadon élő állatokat is tanulmányozd. A vadon élő állatok általában csak éjjel és kora reggel jönnek ki búvóhelyükről. Viszont ugyanazokon a járásokon, csapásokon mennek és az időket is nagyjából betartják. Tehát, ha egyszer rábukkansz egy állatra, akkor nagy az esélyed arra, hogy másnap ugyanott, hasonló időben újra megláthatod.

A következőkre ügyelj, ha állatot mész megfigyelni vagy fényképezni:

- Persze neki vágatsz az erdőnek, hogy majd találsz egy állatot, de több sikerrel jársz, ha megfigyeled a járását, lakóhelyét és ott vársz rá amíg megjelenik. Erre alkalmasak az etetők is.
- A párzás alatt sok állat aktívabb és hangosabb is. Híres a szarvasbögés és az őszi szarvasviadalok. Viszont ha megvan a kicsinye, eltűnik és alig lehet őket látni.
- Ha találsz egy állatnyomot, próbáld meg követni. Lehet, hogy elvezet az állat odújához, ivó - vagy evőhelyéhez, de vigyázz, ha veszélyes állatról van szó (pl. medve).
- Állatoknál mindig figyelembe kell venni a szélirányt, mert jó a szaglásuk. Ezért ha látsz egy állatot tartsd föl a megnyálazott ujjadat. A szél onnan jön, ahol az ujjad hideg lesz. A szélnek mindig az állat felé kell fújni. Másképpen, ha felőled az állat felé fúj, megérzi szagodat és elmenekül.
- Nagyon csendesnek kell lenned, ezért jobb ha egyedül vagy.
- Ha mész, menjél lassan és ne lépj száraz levélre vagy ágacskákra. Ha közel vagy, jobb négykézláb mozogni.
- Minden mozdulatod legyen lassú, mint egy lasított film.
- Sok állatfényképész kis kunyhót épít magának és onnan lesi az állatot. Ezt persze nem csak találmányra építi hanem akkor, amikor már ismeri az állat járását.

Nyomolvasás

Ha ismered a nyomokat, akkor látod, hogy milyen állat járt arra. Nem csak a lábnyomokat figyeljük, hanem az ürüléket, szőröket, ételmaradékot, köpetet, szálláshelyet és a károkat. Például a vaddisznó környezetét fel lehet ismerni arról, hogy sáros a fák törzse és nagy dagonya van valahol a közelben. Őzek szeretnek fák tövében pihenni, így ott megtalálhatod a pihenőhelyét. Télen a hóban lehet a legjobban látni a kis állatok (madarak, rágcsálók) nyomát is.

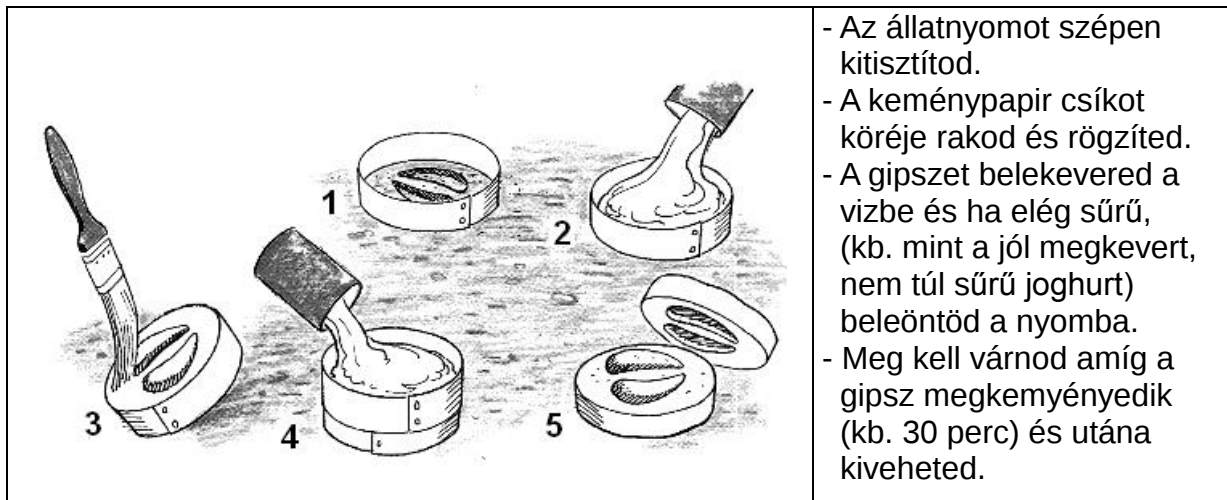
Dagonya= sárfürdő, pocsolya

Nyomöntés

Gipsszel tudod rögzíteni az állat nyomát.

Ha elmész nyomot kereseni, akkor készülj fel arra, hogy a nyomot kiöntöd gipsszel. Ehhez nem kell más mint egy 5cm széles keménypapír, víz, egy (eldobható) edény és gipsz.

Állatfényképezés (portyázó próba)

Vadon élő állatokat fényképezni vagy filmezni nagyon izgalmas, de nehéz is. Ezért is komoly szakmának számít az állatfilmező. Viszont te is megpróbálhatsz képet készíteni egy vadon élő állatról. Ezzel kapcsolatban gyakorolhatod a lopódkodást is.

Mivel általában mégsem tudod nagyon megközelíteni az állatot, fontos, hogy a fényképezőgépnek legyen erős « zoom »-ja, tehát közelre tudja hozni a képet. Villanófényt ne használj mert a villanás elriasztja az állatot.

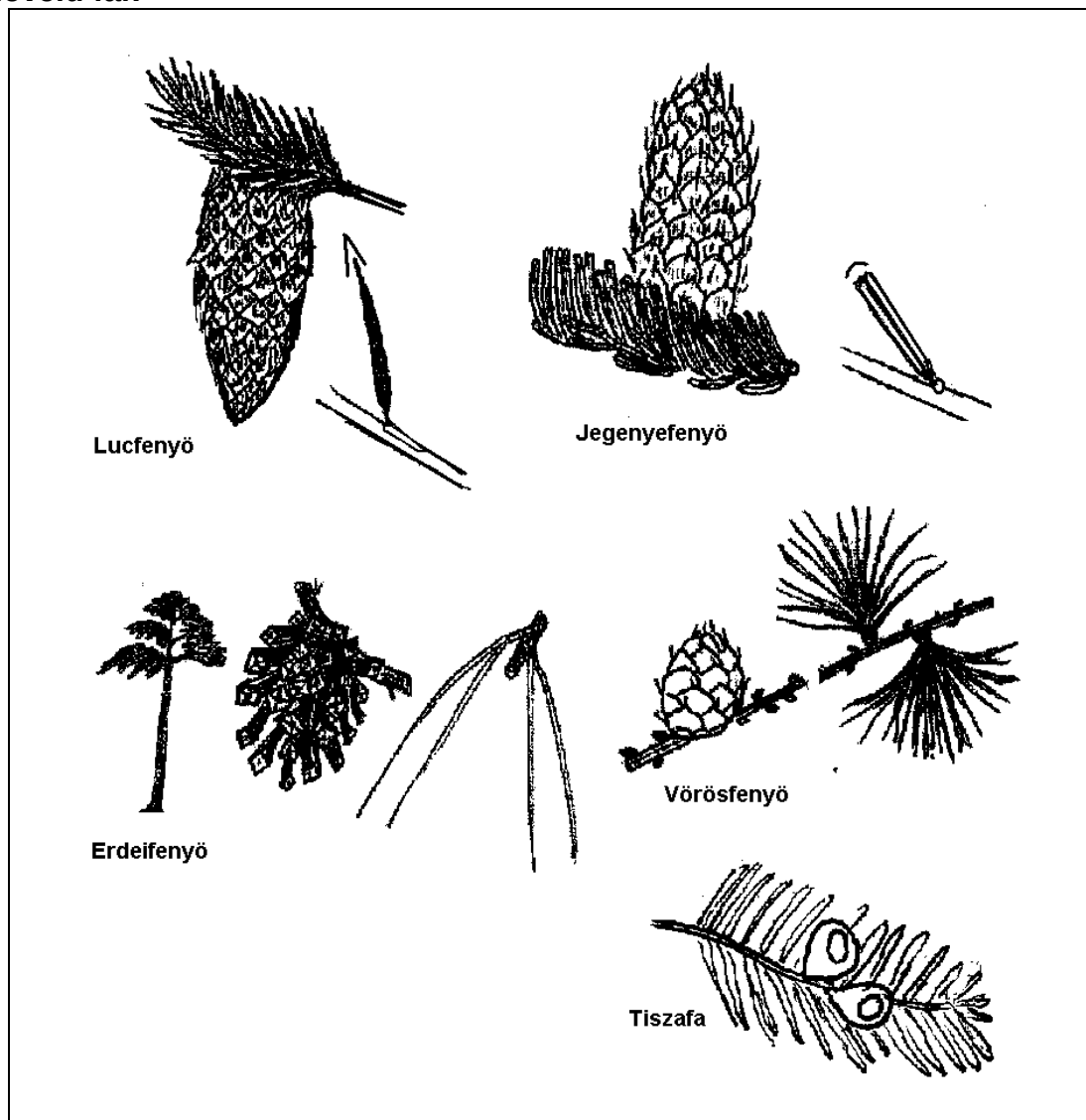
Fényképcsapda

Egy változata az állatfényképezésnek, ha egy fényképcsapdát építesz az állatnak. Ez azt jelenti, hogy a csapáson, ahol az állat jár, elhelyezzel egy fényképezőgépet, amely működik, ha az állat a csapáson végig megy. Régebben ehhez építettek egy csapdát botokból meg zsinorokból. Manapság a technikai lehetőségekkel élve inkább lézerszenzorokkal meg digitális mozgásérzékelőkkel is dolgoznak.

Fák

Ismerd meg a fákat, mert akkor otthonod lesz az erdő, sok ismerőssel benne.

Tűlevelű fák

Lucfenyő

- 30m magas szép egyenes fa
- Messziről nézve hegyes a csúcsa
- toboza lóg és lehullik, tűje hegyes.
- jól ég, de kevés parazsat ad
- építésre, bútorok készítésére használják

Jegenyefenyő

- 40m magas egyenes fa
- Messziről nézve tompa a csúcsa
- toboza mint egy gyertya áll, és nem hullik, tűje gömbölyű, két fehér csíkkal az alsó felén.
- jól ég, de kevés parazsat ad
- építésre használják.

Erdei fenyő

- 40m magas fa, általában kevés ággal a törzsén.
- 2 v. 5 hosszú tű van együtt.
- fája pirosas
- jól ég, de kevés parazsat ad.
- bútorok, benti tárgyak készítésére, építésre használják

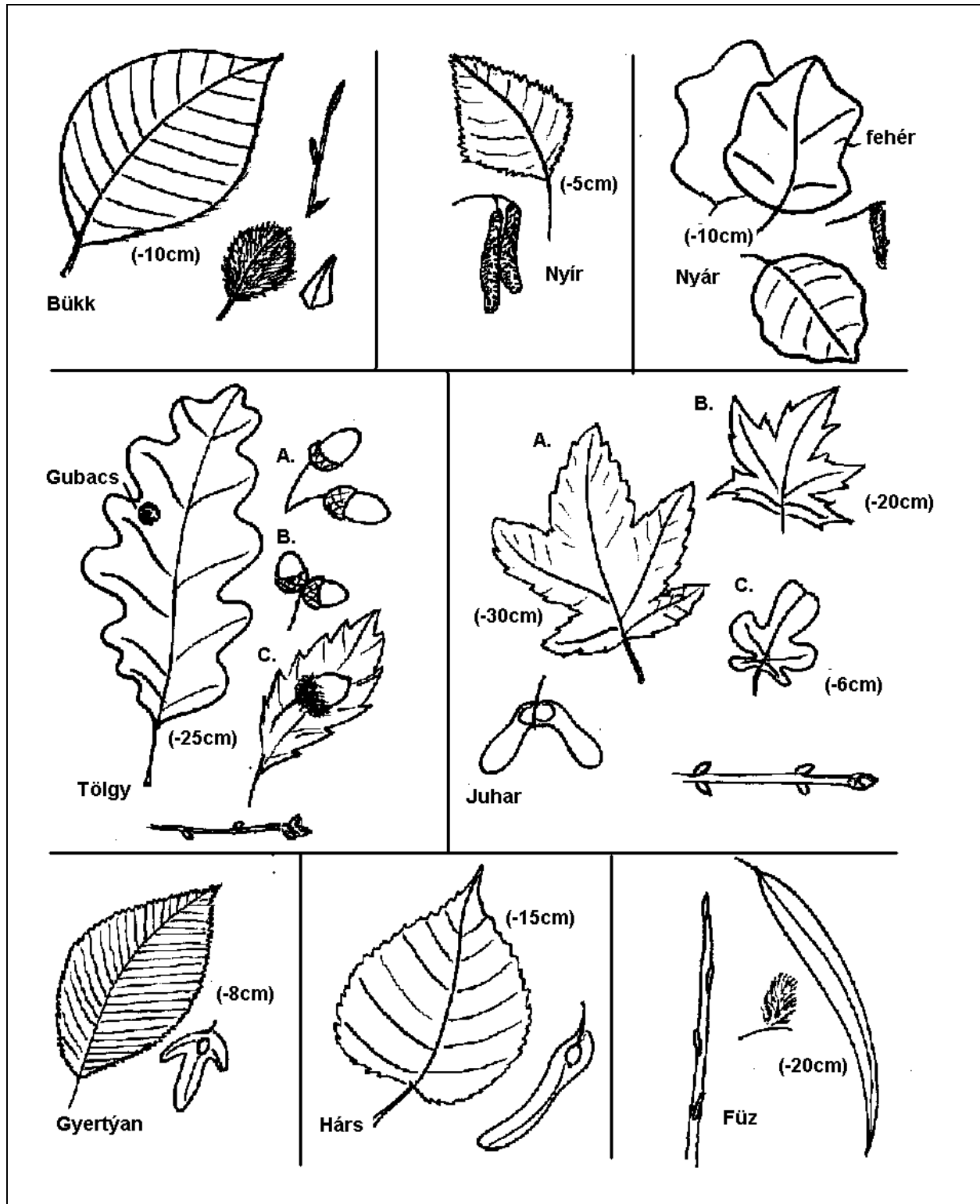
Vörösfenyő

- 30m magas fa
- egyetlen tűlevelű, amely elhullatja a tűjét
- fája vörös és jól bírja a vizet
- főleg kinti építkezésekhez használják
- jól ég, de nagyon pattog
- kérgéből nyakkendőgyűrűt lehet faragni

Tiszafa

- 10m alacsony fa, tűlevelű
- tűje mérges, kérge, magja mérgező.
- állítólag íjnak alkalmas a fája
- kemény és jól ég

Lomblevelű fák

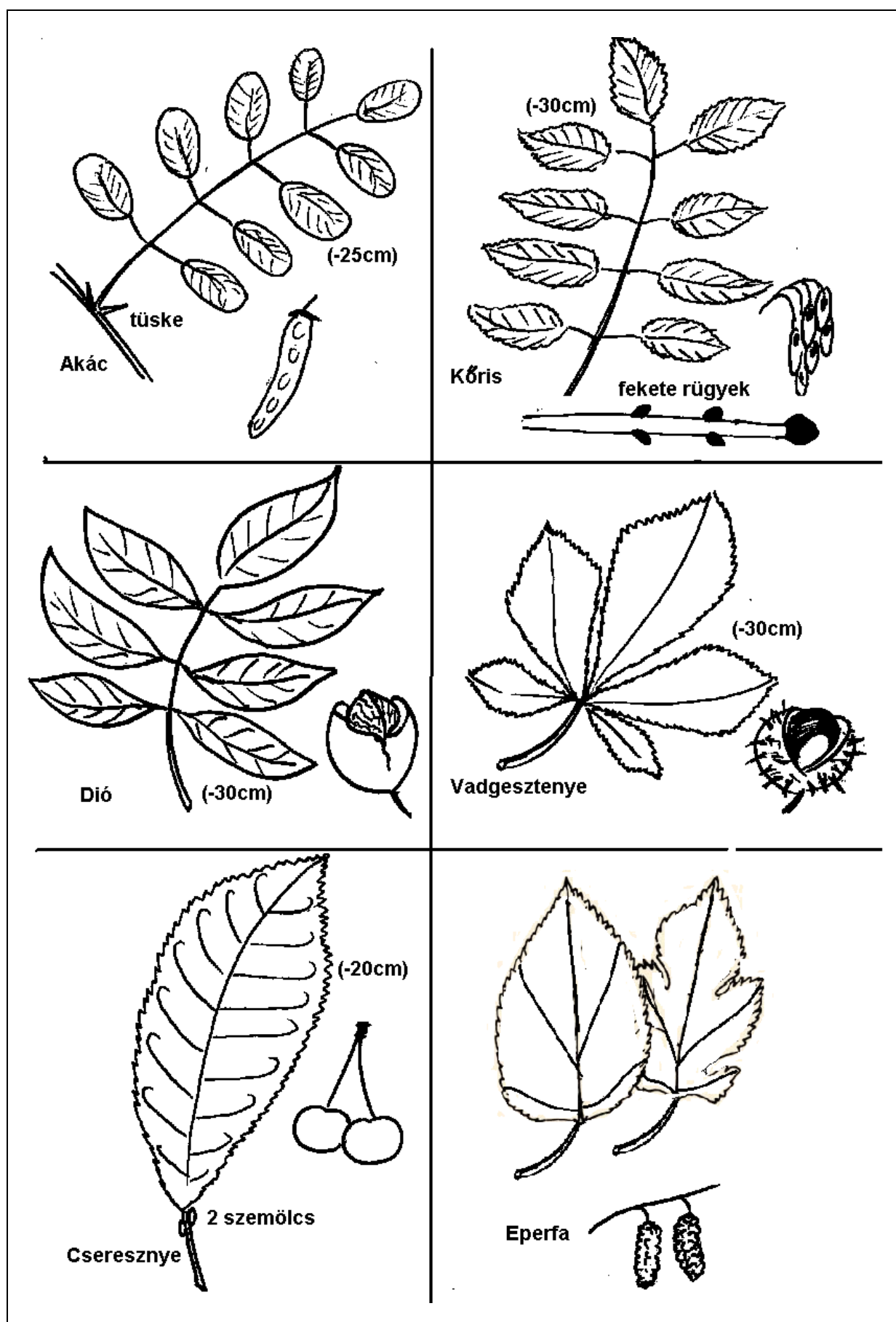
Figyelem: Akarod tudni hány éves egy fa? Akkor keress a környéken egy kivágott fa tuskóját. Ezen látod az évgűrűket, melyet a fa minden évben képez. Ezeket megszámolva megtudod, hogy milyen idős volt a fa mikor kivágták. Azt is látod, hogy az évgűrűk nem egyfomák. Attól függően milyen fafajta, milyen év volt (időjárás), melyik oldalról kap árnyékot, vagy milyen helyen áll a fa, az évgűrűk csak egy milliméter szélesek vagy akár 1-2cm is lehetnek. Ezt tudva, a kivágott fa vastagságát véve alapul felbecsülheted az élő fa korát is.

Lomblevelű fák

<u>Bükkfa</u> - 40m magas fa, lassan nő - Magyarországon főleg a Bükkben és Mátrában nőnek nagyra - A bükkmakkot meg lehet enni, olyan mint a mogyoró - fája kemény, de nem vizálló - nagyon jó parazsat ad - bútorokra, játékoknak, padlónak használják	<u>Nyírfa</u> -20m közepes fa, gyorsan nő, északon is. - fehér kérge van, amiből sokmindent lehet készíteni.: Csónak, dobozok, papír - kérge nagyon jól ég, mert kátrány van benne. - fája kemény és vizesen is jól ég. - bútor, repülők készítésére, faragásra használják	<u>Nyárfa</u> - 30m magas egyenes fa - Magyarországon a főutak mentén is vannak ültetve. - Fája puha és nem jól ég - Levele különféle formájú lehet, alsó oldala fehér. - Törzse szürke, ezüstös. - Sok fajtája van (rezgőnyár, feketenyár) - papírnak, furnárnak használják
<u>Tölgyfa</u> - 30m magas nagy fa, nagy ágakkal. - Lassan nő, hosszú életű – 500 év - építésre, hordóknak, padlónak, bútorok készítésére használják - Fája jól bírja a vizet. - Nehezen gyullad, de jó parazsat ad. - A savát használták bőrök cserzésére. - A makkját nem jó megenni, illetve többször ki kell előbb főzni. - Disznók nagyon szeretik. - Gubacs nő rajta (nyakkendőgyűrűnek jó) <u>A. kocsányos tölgy</u> - A makkoknak száruk van. <u>B. kocsánytalan tölgy</u> - A makkoknak nincs külön száruk. <u>C. Csertölgy</u> - A makkház szőrös és levele fűrészelt.		<u>Juharfa</u> - 30m magas fa - Levele a kanadai zászlón látható. - bútor, konyhaeszközök, játékok készítésére használják - Fája kemény és jól ég. - Nedvéből szirupot csinálnak - Mivel kb 40 különböző juharfajta van, itt csak egy párat mutatunk be. <u>A.hegyi juhar</u> - legnagyobb juharunk <u>B.vöröslevelű juhar</u> - levele hegyes végű - Fája hasonló nagy mint a hegyi juhar. <u>C. mezei juhar</u> - Kisebb, kb. 20m magas fa. - Levele kisebb és gömbölyű
<u>Gyertyán</u> -20m közepes fa - Sövénynek is használják. - Törzse rendszertelen - Nagyon kemény, sokáig ég. - Fájából szerszámot készítenek.	<u>Hársfa</u> - 20m közepes fa - Faragni a legjobb fa. - Virágjából teát csinálnak (hársfatea) - A cserkészvezetők jelvényén is rajta van.	<u>Fűzfa</u> - 30m magas fa, gyorsan nő - Főleg víz közelében él. - Szomorú fűz, botló fűz - Fája puha és nem jól ég - Egyszerű bútorok készítésére, építésre használják - Vesszőiből fonnak pl. kosarakat

Figyelem: Két élősködőt is ismerünk, mely a fákon él. A borostyánnak a gyökere a földben van, de utána úgy rátekeredik a fára, hogy alig lehet leszedni. Előbb-utóbb a fát megfojtja. A fagyöngynek a gyökere is a fa egyik ágába fúródik és a fának a nedv-, és vízkeringéséből él. Már messziről lehet látni a fagyöngy kerek, akár méteres, golyó alakját a fákon. Ugyanakkor mindkettő gyógynövény is!

Összetett levelű fák és gyümölcsfák

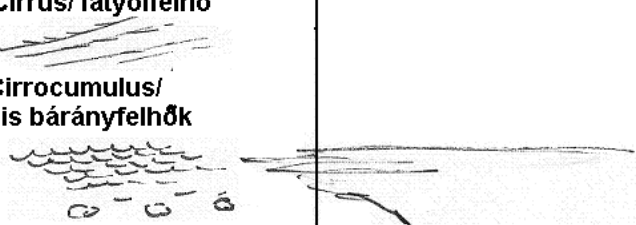
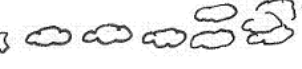
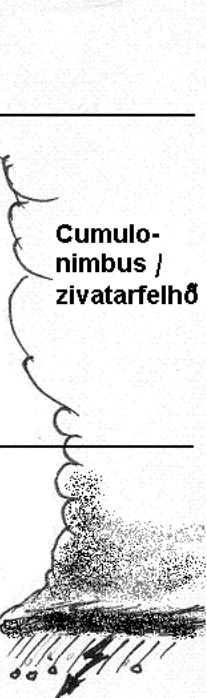
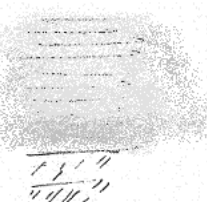
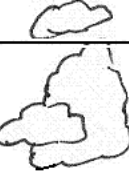

Összetett levelű fák és gyümölcsfák

<u>Akácfa</u> - 20m közepes fa, gyorsan nő - Nagy tüskékkel van tele, ezért nem jó rá mászni és dolgozni vele. - Fája nagyon kemény és vízálló. - Virágjából a méhek csinálják az akácmézet. - hordók, kerítésoszlopok, padló készítésére használják	<u>Köris</u> - magas fa -30m-ig. - Jellegzetes fekete rügyei vannak. - Fája kemény de szívós - Tűzifának is jó - Sporteszközökhöz és szerszámnyélnek jól lehet használni.
<u>Diófa</u> - Közepes méretű fa - Lassan nő és későn kezd teremni - A dió csak őszre érik meg és még akkor is szárítani kell. - Levele illatos - Fája értékes bútortfa. - Tűzifának ritkán használjuk. - A kérge és a dió zöld gumója savat tartalmaz.	<u>Vadgesztenye</u> - Nagy fa, főleg különálló helyeken - Főleg parkokban nő - Gesztenyéje nem ehető. - Fáját ritkán használják. - A <u>szelid gesztenye</u> egy másik fa fajta - Levele a csertölgyére hasonlít és gyümölcse mindig kettesével van egy burokban. Fontos étkezési növény. - Fája kemény és vízhatlan mint a tölgy.
<u>Cseresznye</u> - 20m közepes fa. - Erdőben lehet vadcsereznyefát találni. - Levelén két mirigy van. - Enni a nemesített fák gyümölcse jó. - Korán terem, már a nyár elején. - Bútortfa, mert szép színe van.	<u>Eperfa</u> - Magas fa, a vizek környékén él. - Levele nagyon sokféle alakú lehet. - Magyarországon el van terjedve - Fája kemény és híres az eperfahordó. - A faeper ehető, pálinkának, állat etetésre való. - A selyemhernyó kizárólag eperfalevelet eszik, ezért sok fa lett ültetve egy időben.
<u>Gyümölcsfák</u> Magyarországi gyümölcsök: alma, körte, szilva, meggy, cseresznye, őszibarack, sárgabarack, mandula, birsalma, ringlő, faeper, dió, naspolya, mogyoró, gesztenye. Melyik érik mikor? Május cseresznye Június cseresznye Július meggy, ringlő, faeper Augusztus meggy, szilva, alma, őszibarack, sárgabarack Szeptember szilva, alma, körte, (szőlő- nem fán terem!) Október alma, körte, birsalma, dió, mandula, naspolya, mogyoró, gesztenye, Mi a nemesített fa? Mindegyik gyümölcsnek van több nemesített fajtája. Ezeket azért nemesítik, hogy a gyümölcse nagyobb, finomabb, színesebb legyen és még más előnyökért is. Sajnos ezek a nemesített fajták már nem annyira ellenállóak és ezért kell a termesztésükhöz több vegyszer. Mit lehet csinálni a gyümölcsökből? kompót, befőtt, birsalma(sajt), aszalt gyümölcs, lekvár, borok, pálinka, kozmetikumok, stb. Ezekhez általában a gyümölcsön kívül csak cukor és egy kis türelem kell. Próbáld ki te is.	

Időjárás (Felhők és népi időjósítás)Felhők

Felhőket ismerve, könnyen te is meg tudod mondani, milyen idő várható, és nem csak akkor ha már zuhog az eső az esőfelhőből.

	Réteges felhők (stratus)	Átmeneti felhők	Gomolyfelhők (cumulus)
magas 5-13km	Cirrostratus 	Cirrus/ fátyolfelhő Cirrocumulus/ kis bárányszerű felhők 	
közepes 2-7km	Altostratus 	Altostratus/ bárányszerű felhők 	Cumulo-nimbus / zivatarfelhő
alacsony 0-3km	Stratus/ köd 	Stratocumulus 	Cumulus

Magas szintű felhők 6000 méter fölött - jégtartalmuk miatt a **cirrus** előtagot kapják.

Cirrostratus

- Fátyolfelhő, összefüggő áttetsző fátyol a Nap (Hold) előtt.
- Csapadékot nem ad, jó idő várható.

Cirrus

- Pehelyfelhő, különálló felhők az égen.
- csapadékot nem ad, jó idő várható.

Cirrocumulus

- Bárányszerű felhő
- Csapadékot nem ad, jó idő várható.

Középmagas szintű felhők 2000-6000 méter között – **alto** előtagot kapnak a nevek.

Altostratus

- Lepelfelhő
- Egyenletes szürke felhőtakaró.
- A Nap vagy Hold épp hogy áttetszik rajta.
- Csapadékot alig ad, vagy csak csendes esőt vagy szálingózó havat ad.

Altostratus

- Párnafelhő
- Lapos gomolyok
- Csapadékot nem ad

Cumulus

- Gomolyfelhő, karfiol formájú külön felhők
- Jó idő várható, ha estére szétoszlanak.
- Ha elkezdenek tornyosulni vagy összefüggő takarót képeznek, akkor rossz idő várható.

Alacsony szintű felhők 3000 méter alatt.	
Stratus - Rétegfelhő - Egyenletes, zárt felhőtakaró, köd - Változó idő várható.	Stratocumulus - Alacsony gomolyfelhők
Nagy kiterjedésű felhők – esőfelhők	
Nimbostratus - Esőfelhő - Nagy, függőleges kiterjedése van. - Besötétíti a Napot. - Hosszú, több napos esőt hoz.	Cumulonimbus - Zivatarfelhő (viharfelhő) - Nagy, függőleges kiterjedése van. - Alul egyenes, fölül elhúzódik mint egy üllő. - Záport, zivatart, jégesőt, felhőszakadást hoz.

Népi időjóslás

A népi időjóslás nem valami babona, hanem sok száz évi tapasztalat és megfigyelés eredménye. Olyan emberektől, akik az egész életüket kint töltötték a mezőkön, és ráértek megfigyelni a természet szabályait. Ezért ezek a jóslások inkább egy-egy vidékre vagy országra vonatkoznak és nem az egész világon érvényesek. Keress te is helyi időjóslásokat.

Jeles napokhoz is kötődnek ilyen jóslatok. Néhány példa erre:

Újév napja

- Ha újév napján csillagos az ég, rövid lesz a tél,
ha piros a hajnal, szeles lesz az esztendő.

Február 2. Gyertyaszentelő

- „Ha fénylik gyertyaszentelő, az íziket vedd elő!”

Ha süt a nap és a medve vagy a borz meglátja árnyékát, akkor még negyven napig hideg lesz.

Ha viszont hideg van, ráadásul havazik, akkor nemsokára tavasz lesz.

A hosszú jégcsap – jó kukoricatermést ígér.

- „Ha június nyolcadikán esik, esős aratás következik.”

Rossz idő lesz...	Jó idő lesz...
A füst lefelé nyomottan száll.	A füst egyenesen száll föl
A fecskék alacsonyan repülnek mert a bogarak is alacsonyan vannak	A fecskék magasan repülnek
ha elmarad a hajnali harmat;	Ha a köd felszáll, utána jó idő várható, ha nem, eső.
A tyúkok sokáig kaparásznak	Ha a madarak nyáron kora hajnalban énekelnek, jó idő lesz.
A pók elbújik	A pók dolgozik a hálóján
A békák erősen brekegnek	Ha a harangszó, patakcsobogás tisztán hallatszik, jó idő lesz.
Udvara van a holdnak	Tiszta nyugodt égbolt, hold és csillagok tisztán látszanak
Estére erősödik a szél, vagy ha Nyugaton vörös az ég, szél lesz.	A gomolyfelhők délelőtt szaporodnak, délután meg eloszlanak és estére tiszta az ég és eláll a szél.

A vadgesztenye, tulipán, napraforgó és a lóherék becsukódnak	A vadgesztenyefa levele szétnyílik
Szorul az ajtó, ablak. Minden ami fából van megdagad a magas páratartalomtól.	Ha eső után a nap visszasüt, másnap jó idő lesz.
Ha a tyúkok a porban fürödnek, eső lesz.	Ha Keleten vörös az ég, lágy idő lesz.
Ha békák este kuruttyolnak, rossz idő, eső várható.	Ha az ég alja piros, másnap, nyáron, jó idő lesz, télen szeles.
Ha a nap felhőkben nyugszik le, eső lesz.	Ha a kakas hajnalban 3-4 óra felé kukorékol, jó idő lesz.
ha erősebben csípnek a legyek, szúnyogok, bolhák;	ha bőséges a harmat; ha a tücsök éjjel ciripel
ha a hangyák erősen futkároznak;	ha reggel és napnyugtakor leereszkedik a köd;

Ehető és mérgező növények

Sok növény, fű, bogyó, gomba van amit meg lehet enni. Viszont csak azokat edd meg, melyeket biztosan ismersz, hiszen közöttük sok lehet a veszélyes is. A gombákat melyeket leírtunk csak akkor szedheted, ha van veled felnőtt, aki ismeri! Az alábbiakban nincsenek feltüntetve az ember által ültetett növények, mint szőlő, dió, krumpli vagy alma, mivel ezeket mindenki ismeri. Ezeket portyán is csak akkor szedd le, ha a gazdától engedélyt kértél.

Figyelem: ne szedj ehető bogyókat, gombát, növényeket forgalmas utak mentén! Az utak mellett az autógázok és a por miatt nem ajánlatos. Erdőben, mezőkön járva sok szép virág, bogyó kelleti magát. A látszat sokszor csal, ugyanis sokuk mérgező, vagy rosszullétet okozó anyagokat tartalmaz. Vagy éppen égési sebeket okoz, de van olyan is, hogy a növény maga nem veszélyes, de rajta betegséget okozó dolgok vannak. Ilyen pl. egyes rókákban lehet egy bélféreg, amit a vizelettel terjeszt. Ez a betegség nem halálos, de gyógyíthatatlan. Ezért alacsonyan lévő (térd alatti) növényekről szedret, szamócát, stb. ne egyél! Nagyon sok mérgező növény egyúttal gyógykészítmények alapanyaga is, de csak a szakértő kezében!

Lekvárkészítés

Szedjél 1kg epret vagy málnát**. Ezt egy kondérba tedd és kis tűzön elkezdéd főzni. Tegyéél hozzá kb 500 gr cukrot. Addig főzd, míg a gyümölcsök nem mentek szét. Ez tarthat akár egy-két órát de az eredmény nagyon finom.

Bodzaszörp

Szedjél friss bodzaszirmokat. Ezeket áztasd egy üveg vízben. Tegyéél hozzá egy kis citromot és cukrot, és hagyd benne egy napig. Nagyon finom szörpöt kapsz.

Ehető nyövények

Szeder

Szamóca (Eper)

Málna

Bodza

Csipkebogyó

Kökény

Húsos som

Áfonya

Naspolya

Bükkmakk

Medvehagyma

Ehető növények

<u>Szeder</u> - Európában kb. 2000 fajtája ismert. Kedvelt gyümölcsünk, lekvárunk vagy szörpünk, de a gyógyászatban is felhasználják.	<u>Szamóca</u> - Mi az erdei szamócát nevezzük így. A termesztett szamóca = földieper. A világon szinte mindenhol termesztik. Látványa és az íze miatt mindenki szereti. Gyógyaszataban is alkalmazzák.
<u>Málna</u> - Gyümölcse miatt kedvelt kerti növény. Magyarországon őshonos. Népies neve: Boldogasszony csipkéje. Nyersen, lekvárnak, szörpnek fogyasztjuk. Ugyanakkor hasznos gyógynövény is. A méhek is nagyon kedvelik magas cukortartalma miatt.	<u>Bodza bogyója és virágja, de csak az!</u> A többi része mérgezést is okozhat. - Fűszer és gyógynövényként ismerjük. Valamint lekvár, szörp készül belőle. Virágja palacsinta tésztába mártva és kisütve finom étel. Üreges szárából furulya, tilinkó, stb készíthető. Régen a növény minden részét felhasználták.
<u>Csipkebogyó</u> - Hecsedlinek is nevezik. Többek között tea, lekvár, gyógybor is készül belőle. Nagyon magas c vitamin tartalma miatt a gyógyításban is használják. A kozmetikai ipar krémekbe rakja. Nem szabad forrázni, mert kioldódik a vitamin, ezért csak hidegen áztassuk be.	<u>Kökény (csak ha már megcsípte a dér)</u> -Virágbimbójából gyógyteát főznek Almával mártás készíthető belőle, mézzel gyógyító hatású dzsemet készíthetünk. Gyümölcsbor,likőr is készül belőle, de fogyasztják cukrozott gyümölcsként, aszalva, vagy gin hozzáadásával 1-2 hónapig érlelve.Nyersen is ehető.
<u>Som (éretlenül nagyon savanyú)</u> Finom, vitamindús növény, de inkább csak dísznővényként ültetik. C-vitamin tartalma nagyon magas, karotinban gazdag. Lekvár, szörp, dzsem, kompót, bor készíthető belőle. Savanyítani is szokták.	<u>Áfonya</u> Sokféle áfonya létezik. Kis bokrokon nő hegyvidéken. Igénytelen növény. Lekvár, szörp, bor készíthető belőle vagy egyszerűen süteménybe téve.
<u>Naspolya (ha már megcsípte a dér)</u> - A gyümölcs frissen kemény, élvezhetetlen. A fagy nem tesz kárt benne. Decemberre a gyümölcsök lassan megpuhulnak, a karácsonyfára is felkerülhet dísznek. A naspolya igen tápláló. Díszcserjeként is ültetik.	<u>Bükkmakk</u> - Eszik nyersen, főzve vagy sütvé. Olajokban gazdag makkja a sertések értékes tápláléka. (makkoltatás) A makkból étolaj is préselhető. Kenőcsök és gyógyszappanok összetevője lehet.
<u>Medvehagyma (salátába, de ne tévedd össze a gyöngyvirággal)!</u> - Nevét arról kapta, hogy a barnamedvék előszeretettel fogyasztják terméseit, és még a föld alól is gyakran kiássák, de kedvelik a vaddisznók is.Fokhagyma ízű. Kenyérre szórva vagy salátákhoz keverve. Leveseket, burgonyás ételeket fűszerezhetünk vele, vagy főzhetünk belőle krémlevest, főzeléket, pestót. A népi gyógyászat régóta használja.	

Mérgező növények

Aranyeső

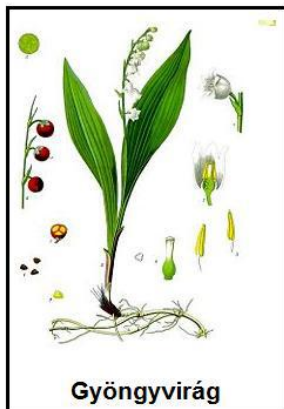
Borostyán

Beléndek

Hóbogyó

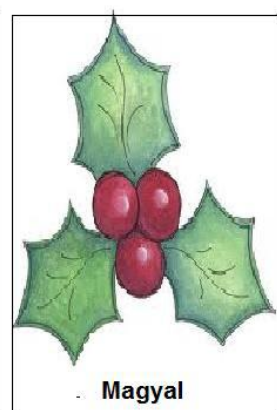
Gyöngyvirág

Maszlag

Leánder

Magyal

Kontyvirág

Kikerics

Nadragulya

Gyűszűvirág

Ricinus

Tiszafa

Kutyatej

Poison Ivy

Mérgező növények

<u>Aranyesők</u> - Halálosan mérgező a növény minden része, de különösen a termés. Mivel igen tetszetősek, igyekszünk leszedni. Sárga virágú fajtát ne tévesszük össze a közkedvelt aranyvesszővel.	<u>Borostyán</u> - Mérgező bogyó, levél Ez a nagyon elterjedt kúszónövény jól használható díszítésre, de kunyhóépítésre is. Ha felhasználtuk valamire, utána mossunk szappannal kezét. Köhögés ellen használják..
<u>Beléndek</u> - Nagyon mérgező a növény minden része. Szép virágja, húsos levele hívja fel magára a figyelmet.	<u>Hóbogyó</u> - Gyengén mérgező bogyó Kertekben elterjedt, igénytelen bokor. Fehér termésével épp a gyerekek játszanak szívesen. Ne vegyük szájba és itt is fontos a kézmosás!
<u>Gyöngyvirág</u> - Halálosan mérgező a növény minden része. Gyönyörű tavaszi virág. Illata és szerény szépsége miatt kedveljük. Főleg a virágzás után kifejlődő piros bogyóktól óvakodjunk! Hasonlít a medvehagymára!	<u>Maszlag</u> - Halálosan mérgező a növény minden része Nagyon látványos a virágjuk és a tüskés toktermés is. A tokban lévő magok is mérgek. A maszlagok főképp a bennük lévő kémiai anyagokról nevezeteseek. Több földrész népi gyógyászatában is felhasználják.
<u>Leander</u> - Halálosan mérgező a növény minden része Kedvelt dísznövényünk, könnyen szaporítható. Mérgezést okoz, de ugyancsak fontos a gyógyászatban is.	<u>Magyal</u> - Nagyon mérgező bogyó Főleg karácsonykor visszük be a lakásba, de fontos díszcserjénk is. Szúrós levele is kellemetlen lehet. A bogyókat nem szabad szájba venni!
<u>Kontyvirág</u> - Nagyon mérgező a növény minden része Nagyon sokféle fajta létezik. Dísznövényként még a lakásokban is.	<u>Kikerics</u> - Halálosan mérgező a növény minden része Nagyon hasonlít a krókuszhoz. Népi neve: kutyadöglesztő. Mindegyik fajtája mérgező.
<u>Nadragulya</u> - Halálosan mérgező a növény minden része Nem annyira látványos, de bogyói szépek, egészségesek. Népi nevei: Szép asszony fű, mérges cseresznye, bolondítófű. Neve a boszorkányokkal köthető össze.	<u>Gyűszűvirág</u> - Halálosan mérgező a növény minden része Gyönyörű virágja mezőkön és kertekben egyaránt megtalálható. Viszont ha egyszer megfogtuk, alaposan mossunk kezét, mert méreganyag a mosatlan kézzel megfogott élelmiszerrel is bekerülhet a szánkba, akkor pedig halálos méreg! Ellenszere nincs.
<u>Ricinus</u> - Halálosan mérgező a növény minden része A trópusokon fa méretűre nő, Európában csak 3 m-ig. Dísznövényként ültetik. Gyermekeknek már 1-2 magja is halálos lehet. Ellenszere nincs!	<u>Tiszafa</u> - Nagyon mérgező a piros maghéjon kívül minden része Hervadt és száraz tülevelei is mérgeznek. Emberre és állatra egyaránt veszélyes. A leghosszabb életű európai növényfaj. Kb 2000 évig is élélhet!
<u>Kutyatej</u> - Mérgező tejnedv Tejnedve felmarja a bőrt, nedvéből Afrikában nyílmérget főztek.	<u>Poison Ivy</u> - Mérgező gyantája Északamerikában nagyon elterjedt (Cserkészparkban is). Érintése marja a bőrt és vörös gyuladást okoz.

Virágok

Virágok nem csak szépek és hasznosak, hanem sok virágot találni a népi kézimunkákban és népdalainkban is. Azon kívül több lánynevet is ezektől kaptuk. Ez is azt mutatja, hogy már a régi embereknek is milyen fontos voltak a virágok. De a virág is csak addig szép amíg él. Tehát csak akkor szakítsd le, ha valakinek nagy örömet akarsz szerezni, de szórakozásból, csak úgy, soha!.

Tulipán 	Gyöngyvirág 	Nefelejcs 	Harangvirág
Kékbúzavirág 	Margaréta / Szászorszép 	Ibolya 	Pipacs
Pitypang 		Tátika (Orchidea) 	Rózsa

Figyelem: A Margarétának egy kb 5-10cm nagy virágja van, a Szászorszépnek pedig csak egy 2-3 cm nagyságu. Tehát két különböző fajta, mégis szinte egyformák a virágjai, ezért csak egy kép van róluk.

Védett állatok és növények

Nyilván minden országban más más állatok vannak védve. Ami az egyik országban védett, az lehetséges, hogy egy másik országban kártevő. Magyarországon is több száz növény és szinte minden vadon élő állat védettnek számít. Védett növény például az árvalányhaj, melyet a cserkészek a kalapjuk vagy sapkájuk mellett hordanak! Fokozottan védett a farkas, a hiúz, a vidra, a denevérek, de még a sün és a vakond is, és szinte minden kigyó, gyík, béka és rágsáló. Nem védett viszont a vaddisznó, a róka, a mezei nyúl és a szarvas. Ezekből van bőven, hisz nincsen ellenségük. A madarak és ragadozó madarak is majd mind védettek. Érdeklődj az után, hogy nálatok melyik fajták védettek és akkor tudsz nekik odut készíteni, vagy egy kis kerítést a virágok körül.

Egy pár példa Magyarországról:

<u>Védett állatok</u>		<u>Védett növények</u>	
farkas	menyét	árvalányhaj	nagyezerjófű
hiúz	nyest	kökörcsinek	tavaszi hérics
vidra	kigyó	hóvirág	fehértóvirág
medve	gyík	tiszafa	rózsás kövirózsa
vadmacska	békák	páfrányok	nádi boglárka
denevérek	hód	mohák	
ragadozó madarak	sün	Bánáti bazsarózsa	
golyák	mókus	téltemető	
gémek	vakond	fehér tündérrózsa	

Árvalányhaj

Encián

Kankalin

Az árvalányhaj a magyar cserkészek jelképe, ezért hordják szívesen. Persze minden cserkész tudja, hogy ez egy védett növény.

Természetvédelmi területek

Ha olyan területen jársz ami természetvédelmi területnek van kijelölve, akkor biztos lehetsz benne, hogy ott ritka és védett növények vagy állatok vannak. Ezek a területek még szigorúbbak a szabályok. Általában nem szabad tüzet rakni, sátorozni és az utakat elhagyni. Főleg az utolsó vedd komolyan és ne keresd a rövidítést árkon-bokron keresztül, mert lehet, hogy pont ott tiporsz szét védett virágokat vagy fürjtojásokat. A fokozottan védett területeken csak engedéllyel szabad belépni.

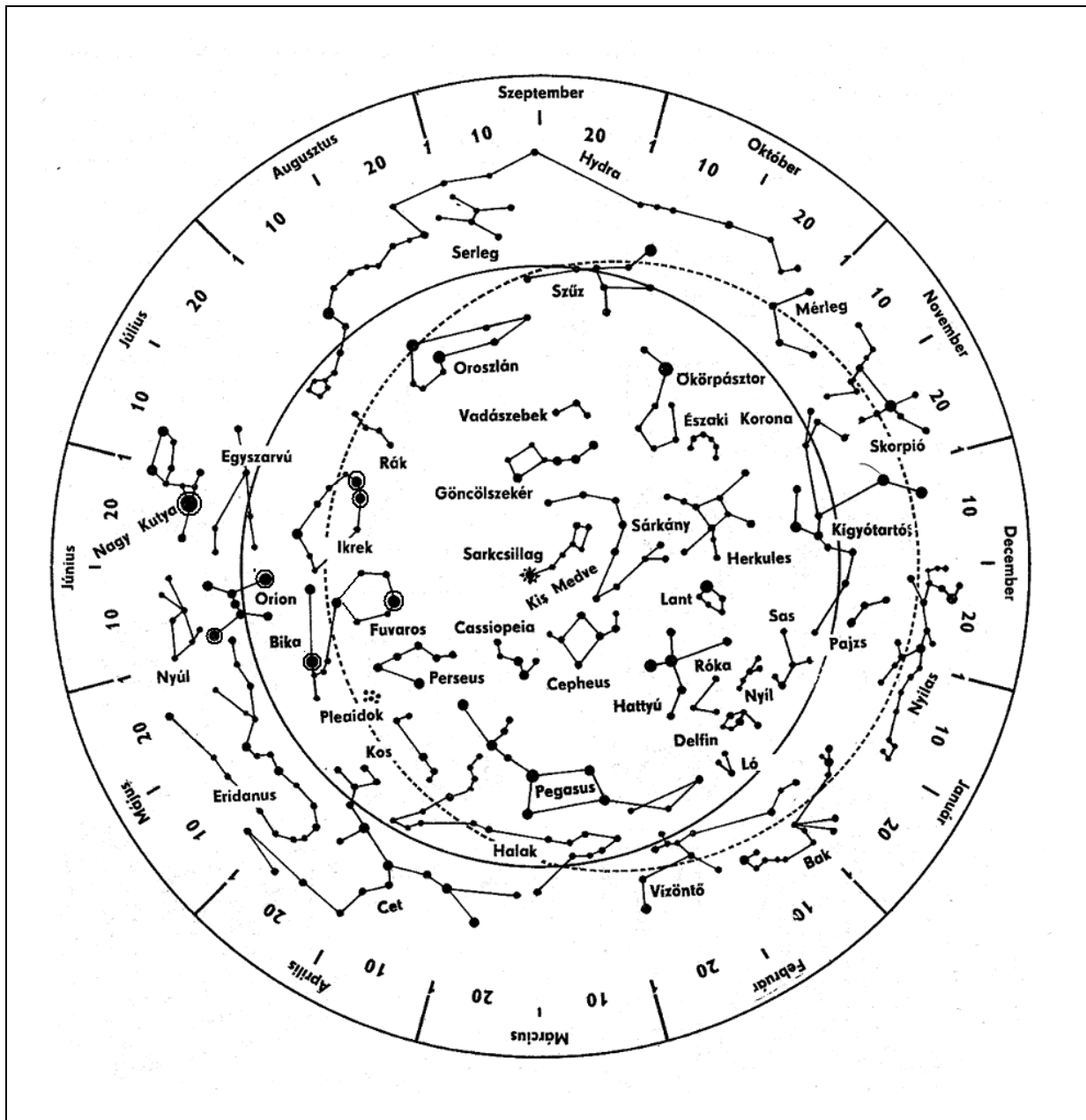

Csillagok

Ha felnézel az égre és ismerős csillagokat látsz akkor még egyedül sem félsz a sötétben. Mint az erdőben a fák, réten a virágok, úgy az éjben a csillagok a barátaid. Aki jól ismeri a csillagképeket az nem csak tájékozódni tud velük, hanem azt is tudja, mikor melyik csillagkép látható és hol találja meg a többieket.

Sarkcsillag körüli csillagképek Orion körüli csillagképek Dél keresztje	A sarkcsillag mutatja nekünk az északi irányt. Ezért fontos ismerni a körülötte lévő csillagképeket is, mert csak így tudjuk megtalálni a sarkcsillagot. Ha a göncölszekér hátsó oldalát 5x meghosszabbítod, pont a sarkcsillagnál kötsz ki. A másik oldalon szembe van a kassziopeia ami egy dupla V-betű. Az Orion egy téli csillagkép, melyet Magyarországon csak októbertől – áprilisig lehet látni. Nem csak, hogy nagyon jól fel lehet ismerni az Oriont, hanem körülötte több nagy, jellegzetes csillag is található. Az Orionban látható a csillagok születése is, mivel az Orion-ködben folyamatosan új napok születnek, és múlnak el. Azon kívül az Orion az a csillagkép, mely köré talán a legtöbb legenda és történet szövődik, nem csak nálunk, magyaroknál. Magyarul nevezik Nagy Vadásznak vagy Nimródnek is. Nekünk magyaroknak különösen fontos csillagkép ez, mert eredetünket egyesek Nimródig vezetnek vissza. A Bibliában is megemlíti Nimródöt, aki a világon az első király és hatalmas vadász volt az Úr előtt. Délen egész más csillagképeket lehet látni. A legfeltűnőbb a Dél keresztje mely a déli pólus felé mutat. Ezeken kívül az égen számtalan sok fucsa nevű csillagkép is van. (Mikroszkóp, Tájoló, Táblahegy)
---	--

Csillagtérkép

A legvilágosabb égitest a Hold mellett a Vénusz vagy Esthajnalcsillag. Mivel ez egy bolygó a Földhöz közel, mindig máshol áll és nem tartozik egy csillagképhez sem. Viszont feltűnik mert nagyon világos. Általában kora reggel, vagy kora este lehet látni eléggé alacsonyan. Az égbolt legvilágosabb csillaga viszont a Szíriusz a Nagykutya csillagképben. A legnagyobb csillag a Betelgeuze az Orionban ami 400x nagyobb mint a mi napunk.

Figyelem: Tanuld meg a különbséget a bolygó és csillag között. A csillag mindig egy nap, aminek saját fénye van. A bolygó forog egy nap körül és nincs saját fénye, hanem csak a nap fényét veri vissza. Tehát a mi naprendszerünkben van egy csillag - a Nap - és 9 bolygó, közülük a Föld az egyik. És ezek körül a bolygók körül forognak a holdak.

Legendák a csillagképekhez

Orion a vadász éppen a Bikával küzd. A magyar népnél az Oriont a Kaszás csillagnak is nevezi. A kaszás kaszája, Nimród íja. A csillagkép három öv alakot formáló csillagát a magyar néphagyomány a három szent királyunk után nevezte el. Nimród, az Égi Vadász a magyarság történetében többször is felbukkan szent alakként, mint Hunor és Magor, vagyis a hunok és magyarok apja, (a magyarok ősapja) ezért úgy tartják ennek a csillagképnek a magyarság sorsában is van jelentősége.

Nagy Kutya Úgy tartják, hogy a Nagy Kutya és a Kis Kutya Orionnak, az égi vadásznak vadászati kísérői, és ennek megfelelően követik őt a napi, keletről nyugat felé tartó mozgásban. A Nagy Kutya csillagképbeli Szíriusz neve Sánta Kata. Ő viszi az ebédet az aratók után, de a kaszások mindig a lába elé kapnak a kaszával, ezért is sánta.

Göncöl: A magyar monda szerint Göncöl híres táltos volt, aki az emberek közt járva gyógyította a betegeket, beszélni tudott a fákkal és a madarakkal. Egyszer eltört szekerének rúdja, de senki nem segített neki. Haragjában a lovak közé csapott s felrepült az égbe. Azóta ott kocsizik görbe rúdú szekerén.

Északi Korona, (Corona Borealis) Népünk koszorúcsillagnak nevezi "A boldogságos Szűz Máriát mikor eljegyezte Szent József, akkor koszorúzták meg vele, azért hívják úgy."

Lant (Lyra) A magyar mese Csősznek nevezi a Lyra fényes csillagát, a Vegát. "A cigány (Altair a Sasban) szénát (szalmát) lopott, s a csősz észrevette, utánament, de nem bírja utolérni. Az elhullott szalma az országutat (Tejút) jelöli."

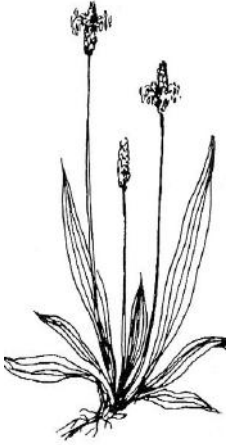
Ikrek: Két árva csillag, melynek meséje: "Egy kis fiú meg egy kis lány elmaradt az anyjuktól meg az apjuktól, siratták az apjukat, anyjukat, egymás mellett mentek mindig. Amerre mentek, vad gyümölcsessel éltek, úgy élősködtek, nem adott nekik senki semmit, az Isten aztán magához szólította őket. Ott látszanak az égen, hogy az emberek lássák, hogy az árváknak segíteni kell."

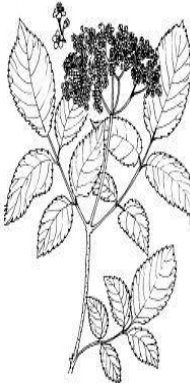
Nyilas: Nálunk Koldusszekér, Sántakoldus, Törökszekér a neve. "A sántakoldus elől jár a talyiga rúdjánál. Felesége a szépasszony (Antares a Skorpióban) hűtlen volt, s a koldus nem akarva talyigáját elhagyni, messze az asszony mögött marad."

Szekeres (Fuvaros) csillagkép (Auriga) Mezopotámiában a csillagképet kocsihajtónak képelték. A legkorábbi időktől úgy ábrázolták, hogy kecskét vagy kecskegidákat dajkál az ölében. A görög monda Erikhthoniosz királyt, a szekér feltalálóját látja e csillagképben. A Capella az a kecske, amely az újszülött Jupiternek tejet adott. Tavaszi és nyári estéken a látóhatár közelében jár, s népünk a Capella színjátszásából jósolja meg az időt

Figyelem: A csillagképekhez szinte minden népnek vannak mondái. A legismertebbek talán a görög mondák. Olvass utána ha érdekel.

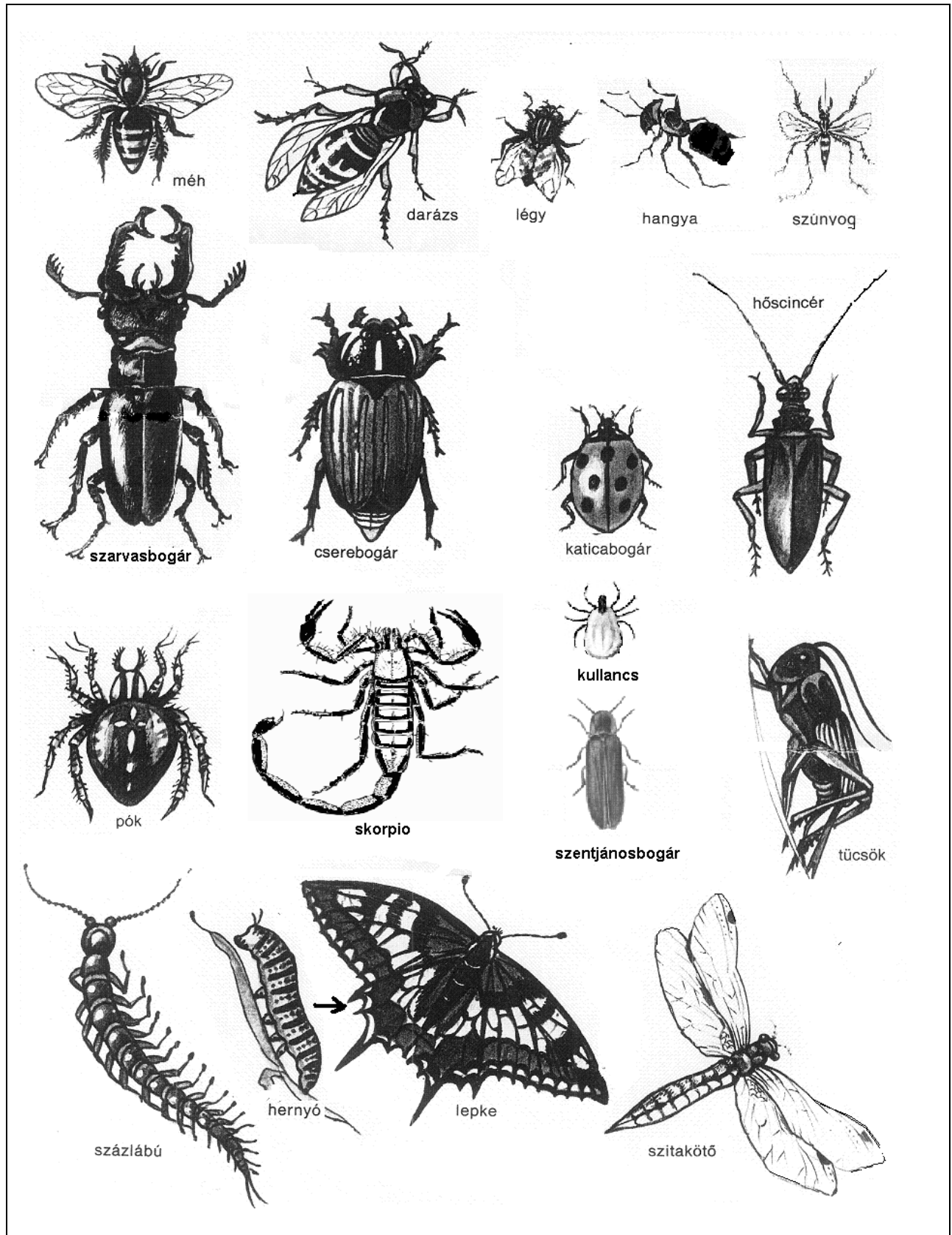
Gyógynövények

Útifű (lándzsás és kerek útifű van) 	Tea, szirup formában: Torokfájás, köhögés csillapítására, köptetőként használják baktériumölő, gyulladáscsökkentő hatása miatt. gyerekeknek is. Külsőleg a népgyógyászat bőrsérülésekre, vágott és gennyes sebekre, nehezen gyógyuló fekélyekre és vérzéscsillapításra használja.	Csalán 	Teája ízületi betegségek ellen jó, de erősítő, vizelethajtó, vértisztító is. A konyhában: leveleit főzelékként, zsenge hajtásait tavaszi levesekben és salátákban fogyasztják. Gyökere és levelei vizelethajtó és gyulladáscsökkentő hatásúak. Leveleit gyakran alkalmazzák epe- és májbántalmakra is. A középkorban háborús időkben a kenderet helyettesítették vele, belőle készítettek fonalat és szövetet.
Kakukkfű 	A gyógytea fogyasztása vagy az azzal történő gargarizálás, jó gyógyír köhögés, torokfájás esetén. Kitűnő étvágygerjesztő, gyomorjavító, görcsoldó, köhögéscsillapító, szélhajtó is. Emeli az alacsony vérnyomást, külsőleg használva csillapítja a rovarcsípések okozta viszketéseket.	Kamilla 	Tea formájában a fogíny, a száj és a torok gyulladásainál. Enyhíti a gyomorpanaszokat, a rosszulétet, a hányingert. Bőrbetegségeket, pattanást, tályogot, sebeket, körömágygyulladást kezelnek vele. Szemborogatásra is kiválóan alkalmas. A nőgyógyászatban is használják. A kamillaolaj csökkenti az idegességet a gyermeknél, s jótékony hatással van a hiperaktív gyerekekre. A bőr szárazságát, viszketését, gyulladását csökkenti. Jót tesz a hajnak, mert kifényesíti és nyugtatja a fejbőrt.

Pitypang 	Levelével és gyökerével több száz éve kezelik a máj, epehólyag, vese megbetegedéseit és az ízületi problémákat. Virágzás előtti fiatal leveleiből salátát vagy főzeléket készítenek. Gyökerét nyersen vajon párolva lehet fogyasztani, vagy gyors szárítással (kb. 55 °C-on szárítva) és durvára őrölve kávépótlóként használják.	Bodza 	A népi gyógyászatban a bodza volt „a szegényember patikája”: ennek főzetével kezelték a székrekedést, a szemgyulladást, a gümőkórt (TBC), de használták vértisztítónak, fájdalomcsillapítónak, hánytatónak, vizelethajtónak, köptetőnek, hámosítónak is. Szárított virágaiból főzött teát meghűléses betegségek gyógyítására használják, mivel kiváló lázcsillapító, izzasztó és köhögéscsillapító. Régen fontos festőnövény is volt, levét a legyek, egerek távol tartására permetezték. <u>Vigyázat</u>, mert a virágok és a terméshús kivételével a növény minden része mérgező.
Csipkebogyó 	Teáját áztatással készítsük! Sok C-vitamint tartalmaz, ezért a szervezet ellenálló képességét növeli. Alkalmas még saláták, gyümölcs-saláták ízesítésére, erősíti a vérerek falát, szilárdítja a kötőszövetet, fokozza a szervezet védekező-képességét, a fertőzésekkel, betegségekkel szemben. Megelőzőként segíti a csontok erősödését, szilárdságát és a csontképződést. Csökkenti a sebek hegesedés utáni nyomait. Nap perzselte bőrre, a nátha miatt fájó orrkörnyéknek, vagy az apró ráncok kezelésére is kiválóan alkalmas.	Hársfa 	Meghűléses betegségekre, köhögéscsillapításra kiválóan alkalmas, köptető, nyákoldó hatású. Serkenti az immunrendszer működését. Jó idegerősítő és vértisztító hatású. <u>Tea</u>: 2-3 dl forró vízzel forrázzunk le 2 teáskanálnyi szárított hársfavirágot, majd 10 perc elteltével szűrjük le. <u>Borogatás</u>: 3 dl forró vízzel forrázzunk le 3 teáskanálnyi virágot, majd 10 perc elteltével szűrjük le. Naponta kétszer borogassuk vele a beteg bőrfelületet, langyosan használjuk.

Rovarok és pókfélék

A bogár a rovaroknak egy alfaja, ugyisintén a lepkék is. A pókoknak viszont 8 lábuk van tehát nem rovarok.

<u>Méh</u> - Méhkasban él ahol gyűjti a virágport és abból mézet csinál. - A királynő (mely több évig él) rakja a petéket, amiről a többi gondoskodik. - Csípése fáj. Szúrásnál a fullánkja kiszakad, és a méh megdöglik - Bonyolult fejlődési rendszerük van.	<u>Darázs</u> - Édeset (érett gyümölcsöt) és húst eszik. - Darázsfészket épít egy papírféle anyagból. -A királynő körül él a raj is, de csak a királynő éli túl a telet. - A fészket csak egyszer szokták használni. - Egérlyukakat is használnak szállásnak. - Csípése fáj és többször is tud csípni.
<u>Pókok</u> - A pókféléknek 8 lábuk van - Sok hálót sző, de nem mindegyik. - Általában a nőstény jóval nagyobb mint a hím. - A keresztespóknak a mérge hasonlít a méhcsipéshez. Halálos pókcsipést csak Európa déli részein ismerünk, Magyarországon nincs. Más kontinenseken viszont nagyon veszélyes fajok is élnek.	<u>Légy</u> - A világon mindenhol honos, kiirtani nem lehet. - Az állat magányos lény. - A táplálékforrás közelében azonban több állat is összegyűlhet. Tápláléka elsősorban rothadó hús, gyümölcs és állati ürülék. Táplálkozás előtt a légy megnyalazza táplálékát. - Sok betegséget terjeszt. Egyes becslések szerint ezek száma kb. 30; a legismertebbek ezek közül a tífusz, a kolera és a vérhas. - Rendkívül szapora.
<u>Szúnyog</u> -- E rovarok magányosak, bár sokszor nagy csapatban jelennek meg. - A szúnyogok hímjei teljesen ártalmatlan, növényi nedvekkel táplálkozó rovarok. - Peterakáshoz szükséges a vér, amit csípéssel szerez, melyet a bőrünkön megjelenő viszketés és hólyag jelez. - Betegséget terjesztenek a legismertebbek ezek közül a tífusz, a kolera és a vérhas.	<u>Szarvasbogár</u> - Legnagyobb bogarunk. A hím 4-9cm nagy is lehet. Szarva csak a hímnek van. - 4-5 évig él mint lárva (10cm) azután két-három hónapig mint bogár. - Tölgyerdőkben él, és csak nagy, halott fába rakja a tojásait.
- A <u>Katicabogár</u> - Hasznos bogár, mely a levéltetűket eszi. - Lárvája is a levéltetűkön él, vöröshangya savat bocsát ki ami éget. - Hasznos tulajdonságai miatt biológiai védelemként előszeretettel alkalmazzák, Észak-Amerikába is ilyen célzattal telepítették be. - Szépsége miatt több gyermekdal szereplője.	<u>Cserebogár</u> - Májusi estéken lassan, brummogva repül, akár kézzel is meg lehet fogni, mert nem csíp. - 4-5 évente szoktak nagy rajokban előjönni. - A pajor (lárvája) a kertben és erdőben nagy kártevő mert a gyökereket megrágja és 4-5 évig eszi.
<u>Hőscincér</u> - Minden cincérnek van egy kedvenc fája, így abba rakja a tojásokat és abban él a lárva is több évig. - A lárva egy 8-10cm hosszú pondró amely nagy járatokat fúr a fába. - A bogár csak egy pár hétig, hónapig él.	<u>Hangya</u> - Szervezett államuk, bámulatos építményeik, vándorlásaik, csatáik, haszonállataik – sok hasonlóságot mutatnak az emberi társadalmakkal - A királynő rakja a tojásokat amiről a többi gondoskodik. - Mezőgazdasági hasznuk jelentős.

<u>Skorpiók</u> - pókféle - Rovarokkal táplálkozik - Hosszú farkában fullánk van. - Magyarországon csak kis skorpiók élnek, de a csipésük nem halálos. - A legveszélyesebb skorpiók a Szaharában, Arizonában és Mexikóban élnek.	<u>Kullancs</u> -a kullancs is pókféle -a nőstény vért szív, hogy tojásait le tudja rakni. - csipéskor vérhígítót és fájdalomcsillapítót nyom be a sebbe. - A Kárpát-medencében leggyakoribb a közönséges kullancs (<i>Ixodes ricinus</i>), amely a vérszívás során Lyme-kórt, vírusos agyhártyagyulladást, és más fertőzéseket is terjeszthet az emberre.
<u>Szentjánosbogár</u> - 8-18mm nagyságú - Lárvaik ragadozók; csigákat, apró rovarlárvékat fogyasztanak. - Fénye egy kémiai reakció amelyben a világító anyag (luciferin) oxidálódik. Így keresi a hím a nőstényt. - Még a lárvák, bábok, tojások is világítanak.	<u>Tücsök</u> - Nagyon elterjedt állatfaj - Első szárnyainak összedörzsölésével ciripel. - Éneküket csak június végéig halljuk. - Főként éjszaka aktív, - Növényi anyagokkal táplálkozik, de kisebb rovarokat is fogyaszt. Kifejlett rovarként 3-4 hónapig él.
<u>Százlábú</u> - Nagyon elterjedt az egész Földön. - Hossza legfeljebb 30 centiméter. - A lábak száma 15-101 pár között van. - A százlábúak éjjel aktívak és magányosan élnek. - Táplálékuk rovarok, férgek, meztelen csigák; olykor fajtársaikat is megeszik. - A százlábúak legfeljebb 6 évig élnek.	<u>Hernyó</u> - A hernyóból lesz a lepke. - Általában növényevők, néhány faj rovarevő. - Főleg szárazföldi életmódúak. - Igen falánkak, sokukat kártevőnek tekintenek. egyes hernyók tömegesen jelennek meg és egész fákat is be tudnak szőni. - Ezekre vigyázni kell mert mérges a szőrük
<u>Lepke/Pillangó</u> - A Kárpát-medencében körülbelül 3500 faj él. -Miután a hernyó begubózódott, egy pár hét után kikel a pillangó. - a pillangó tud szaporodni és újra tojásokat rakni. - Mivel rengeteg fajta létezik, így a szokásuk és viselkedésük is változatos.	<u>Szitakötő</u> -akár 15 cm nagy is lehet -vizek mellett él -ragadozó rovar - nagy szempár -két pár átlátszó szárny -kb. 90 fajta él a Kárpátmedencében. -Legyeket és szúnyogokat eszik

Figyelem: A rovaroknak két életük van. A tojásból kikelő lárva az első élete, ami több évig is tarthat. Utána bepólyázza magát, majd ha kikel a bogár, ami már rövidebb életű, újabb tojásokat rak le. A legismertebb talán a pillangó, de minden más rovar is mind lárva kezd. Ez nem vonatkozik a pókfélékre. Nekik nincs lárvastádiuma.

Hüllők és kétéltűek

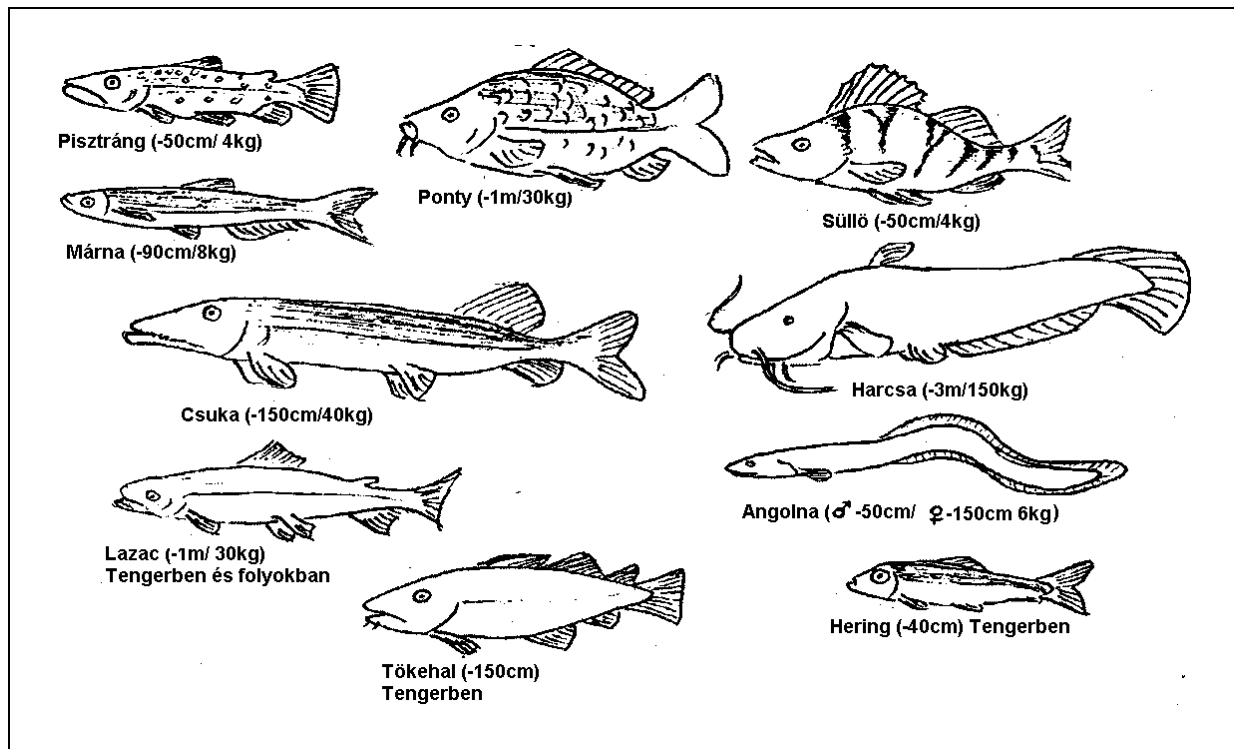
	
A Szalamandra (kétéltűek) - Szereti a nedves erdőket. - Víz közelében él - Éjjeli állat - Csigákat, gilisztákat eszik - Téli pihenőt tart - Tavasszal 50 lárvát rak a vízbe, melyek 3 hónap alatt kifejlődnek és elhagyják a vizet. A gőte a szalamandrához hasonlít, de tojást rak a vízbe mint a békák.	B Gyíkok (hüllők) - 5-20 cm hosszú - Szereti a száraz, meleg helyeket. Mozdulatlanul napozik sziklákon. - Nappal van úton, nagyon gyors. - Bogarakat, gilisztákat, pokokat eszik. - Télen a földben tart téli pihenőt - 10 db. mogyoronagyságu tojást rak. (egyes fajták nem tojást raknak, hanem elevenszülők). A törékeny gyík is egy lábatlan gyík, bár sokan tévesen siklonak nevezik mert úgy néz ki mint egy kigyó.
C Békák (kétéltűek) - 1-10cm hosszú - A képen látható levelibékának jelegzetes tapadókorongja van az ujjá végén, ezért jó tud mászni. - A békák legyeket, gilisztákat, csigákat és bogarakat esznek. - Téli pihenőt tart a földben. - Erdőben, mezőön, víz mellett élnek. - Tojásokat zsinórban vagy gombócban raknak a vízbe, amiből kikelnek az ebihalak. - Az ebihalak kb 3 hónap után tudnak kijönni a vízből. - Sok béka hátán varangyok vannak melyek mérget tartalmaznak. Ezért kerülik őket a ragadozók. - A tojáslerakáshoz a vízhez kell mennie, ezért sokszor utakon is át kell menniük ahol az autók eltaposák.	D Kigyók (hüllők) - Főleg nappal és sötétedéskor mozog. - Szereti a meleg száraz helyeket. - Gyikokat, békákat, egereket, bogarakat eszik. A mérgeskigyó mérgével öli meg a zsákmányát, a nem-mérges pedig rátekeredik és megfojtja. - Téltre bebujnak földalatti lyukakba és ott megdermednek. - Vannak elevenszülők is, meg olyan fajták is, amelyek tojást raknak. - Magyarországon a sikló (natrix) és a mérges vipera (vipera) van elterjedve. Az összes hüllő és kétéltű Magyarországon nem csak védett, de a folyamatos építkezések és környezet -szennyeződések miatt kihalással veszélyeztetett állatok.

A kétéltűek (amphibia) onnan kapták a nevüket, mert tudnak élni vízben is és szárazföldön is. Viszont minden kétéltű a vízbe rakja tojását és a lárvá stádiumát is a vízben tölti. Csak mint kifejlett állat tud kimenni a szárazföldre.

A hüllők (reptilia) viszont nagyon jó megvannak víz nélkül is. Sőt, inkább a száraz helyeket kedvelik (kivételek a vizesiklók). Nincs lárvastádium, hanem tojást raknak, melyek a nap melegétől kelnek ki, illetve élveszülők. A hüllökhöz tartoznak azonkívül a teknősbékák is.

Halak

Vizeinkben sokféle hal él. Ezeket ritkán látod, de azért mégis ott vannak, és egy kis ügyességgel ki is tudod őket fogni, ha ismered egy pár alapvető tudnivalót róluk. De a halfogás manapság szinte minden országban korlátozott. Tehát mielőtt halat fogsz, járj utána, hogy szabad-e, hol szabad vagy milyen feltételek mellett foghatsz. Gyerekeknek sokszor nem kell még halászati vizsga meg engedély, de ezt jobb megtudakolni. A Balatonon például válthatsz napi gyereke horgászjegyet és akkor egy bottal pecázhatsz több napot is.

1.Pisztráng -Szereti a tiszta, hideg vizet - általában kövek és ágak alatt van. 2.Márna -szereti a tiszta,hideg vizet. -Folyó közepén él és szereti a mélyebb helyeket. 3.Ponty -szereti a meleg, lassú vizet. -Zavaros víz nem zavarja. -Téli pihenőt tart a víz fenekén, -Okos hal, akit nehéz fogni. - Főleg nyáron kora reggel vagy este lehet fogni. 4.Süllő -tüskés hal, kemény pikelyekkel -könnyű fogni mert nagyon falánk és csoprtokban vadászik. -találni nyílt vizen és partközeli bokrok alatt is.	5.Csuka -rablóhal, vár a növényzetben kis halakra. -Folyókban és tavakban is él. 6.Harcsa -Legnagyobb édesvízi hal -fogtak már 3m hosszú harcsát a Tiszában. -rablóhal a víz fenekén -szereti a lassú és mély vizet - Főleg este és esőben vadászik. -télen a víz fenekén nyugszik. 7.Angolna -Tengerben születik és a folyókban él. - Mindentevő, a vízfenekén él. - éjjel vadászik. - Vére mérges!	8.Lazac -tengerben él -páráshoz vissza megy a folyókba 9.Tőkehal -Főtápláléka a hering -Heringrajok közelében él -sötét éjszakákon könnyű fogni 10.Hering -legfontosabb konyhahal -Atlanti tengerpartokon él nagy rajokban. -Lehet a partról is fogni és nem kell csali a horogra.
---	--	--

Természetvédelem

A 6. cserkész törvényben minden cserkész megfogadta, hogy a természetet védi. Ez azt is jelenti, hogy nem tesz benne kárt szórakozásból, és csak annyit vesz ki belőle amire magának szüksége van. Figyelemreméltó, hogy a természetvédelemre a cserkészvezetők már 100 évvel ezelőtt is gondoltak, amikor a törvényeket írták. Manapság ennek még sokkal nagyobb fontossága van.

Természetvédelmi akció

A természetvédelem nem gyerekjáték, hisz sokan akik a természetet rongálják, vagy állatokat kinosznak, ezt azért teszik mert ezzel, illetve a természet és az állatok rovására tudnak sok pénzt keresni. Aki 30 000 tyúkot tart egy raktárépületben, ahol alig férnek el és nincs napfény, hanem 12 órás ritmusban kapcsolják fel a lámpát, hogy dupla annyit tojjanak az tyúkok, az többet keres mint az a gazda akinek 100 tyúkjá kint kapirgál a földön. Ugyiszintén az a gyár amelyik beleereszti a szennyvizét a folyóba sok pénzt sporol azzal, hogy nem tisztítja meg a vizet. Ilyen szinten legfőlőbb a nagy nemzetközi szervezetek tudnak fellépni mint a Greenpeace. És még így is nem veszélytelen munkájuk.

De ez nem azt jelenti, hogy nem lehet sokat tenni.

- **Faültetés:** A természetes környezethez általában hozzá tartoznak fák. Legyen ez erdőben, parlagon hagyott réteken. A facsemete nem drága, sőt az erdész megmutatja, hol lehet kiásni természetesen nőt csemetéket és hova lehet azokat ültetni.
- **Szemétszedés:** Sok település szélén gyűlik a szemét, mert gondtalan emberek oda dobják. Néhány szemeteszsák és egy pár kocsi segítségével már is lehet rendet rakni a határban.
- **Békataxi:** Sok állat élettere megszűnik az építkezések miatt. Utak átvágják a területüket és ha át akarnak menni az utakon eltapossa őket az auto. Segítsetek a békáknak átjutni az út másik oldalra azáltal, hogy elkerítitek az utat és a békákat vödörben átviszitek. Sok helyen már vannak szervezetek akik evvel foglalkoznak.
- **Madárodu:** Madaraknak is egyre kevesebb helye van ahol fészket tudnak építeni. Készítsetek madár odukat és akasszátok ki biztos helyre.
- **Legyél a többieknek jó példa:** Aki biciklivel jár auto helyet, a helyi piacon veszi a helyi húst és zöldséget, igyekezik a szemetet elkerülni és ami van azt szétválasztani, azt talán mások megmosolyogják, de ők is tudják, hogy ez lenne az helyes viselkedés. Mint cserkész neked itt is az élen kell járnod.

Jellegzetes magyar állatok

1

2

3

4

5

6

1. Rackajuh

- Régi magyar juh fajta, amely egyes vélemények szerint a honfoglalás óta a magyarok társa volt.
- Jellegzetessége a hosszú, tekert szarva.
- Szőre, teje és húsa miatt tartják.
- A fehér és fekete magyar (hortobági) racka juhot védett és őshonos állatfajtának nyilvánították.

2. Szürkemarha

- A magyar szürke marha a Magyarországon őshonos, törvényileg védett állat. Valódi hungarikum, amely szépségével, szilajságával, őserőt sejtető nagyszerű megjelenésével az Alföld világszerte ismert jellegzetességeihez tartozik.
- Jellegzetessége a széles nagy szarva.
- Hatalmas testű állat.
- Húsa, teje és bőre miatt tartják

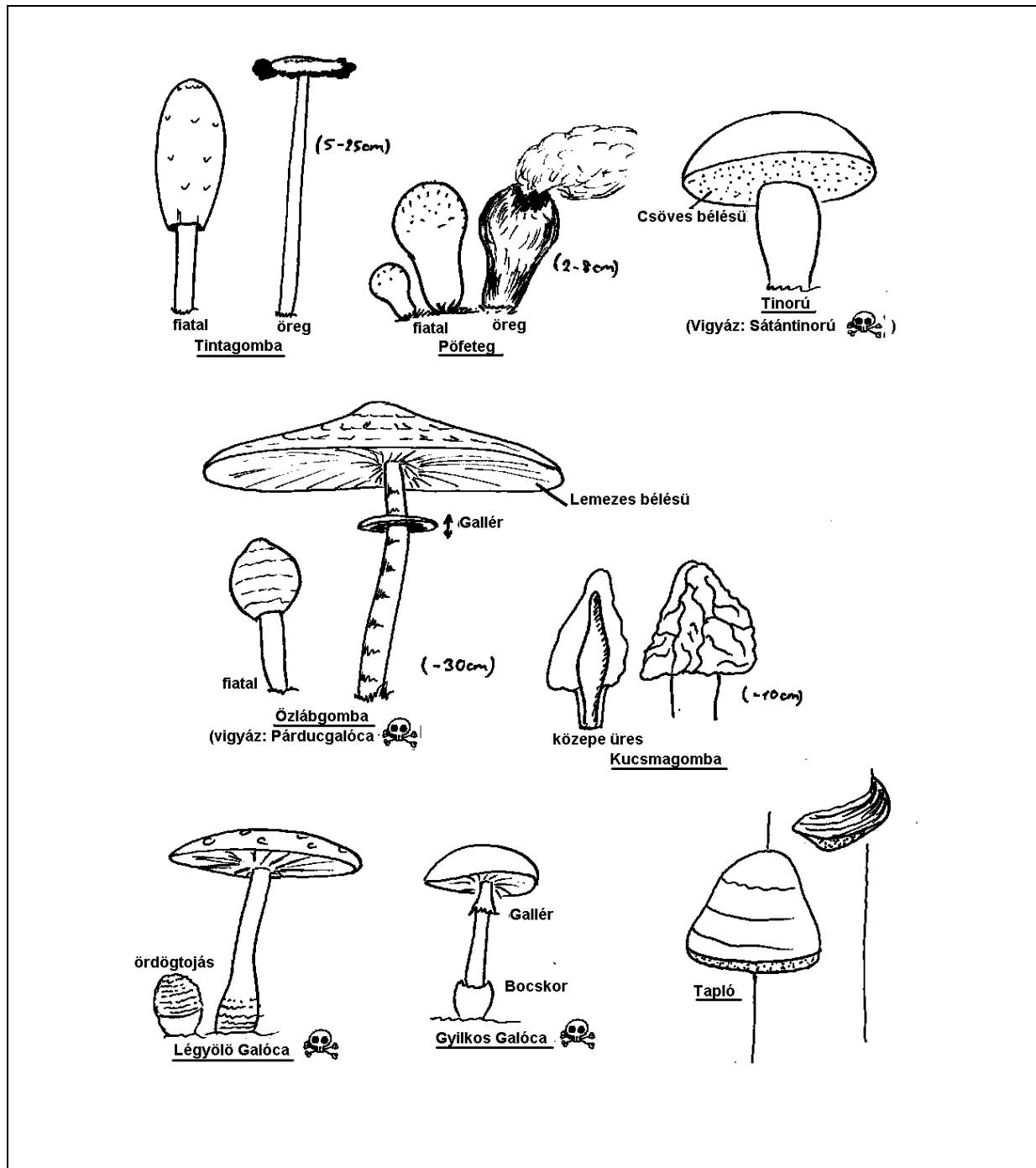
3. Puli - A puli világszerte a legismertebb magyar terelőkutya fajta - Már a Kr. e. 4. század óta szolgálja az embert. - Szinte mindent megért! - Fennmaradása a szorgalmának, találékonyságának, értelmességének köszönhető. - A zord körülmények, a kemény munka edzetté, ellenállóvá, igénytelenné tették - Kedveskedő, családszerető, különösen kedveli a gyerekeket, ezzel együtt önérzetes és sértődékeny. - Kitűnő házőrző - Jellegzetessége fekete illetve fehér szőre, ami szinte gyapjú. - Terelőkutya melyet a pásztrok tartottak.	4. Komondor - magyar pásztorkutya fajta - Mérete mellett Jellegzetes fehér szőre teszi a komondort nagyszerűvé, látványossá. - Hatalmas testű kutya. - Őrzőkutya: medvék, farkasok ellen tartják. - Tartózkodó, előkelő, elvárja, hogy tiszteljék önállóságát, fejedelmi egyéniségét. Nem éppen a kiképzők álma, hiszen megszokta, hogy önálló döntéseket hozzon. - Nem nagy igényű fajta, ha megvan a megfelelő tér a mozgásához és a gazda szeretete, tökéletesen jól érzi magát. Az udvar, porta őrzése annyira a vérében van, hogy tanítani sem kell.
5. Kuvasz - Az egyik legrégebbi nyájőrző kutya - Hajdan vadászkutyaként medve-, bölény-, és őstulokvadászatnál alkalmazták, ma gazdaságok és házak őrzésére használják. - Magas, nagy termetű kutya, szőrzete fehér. - Bátor, kitűnő őrző-védő fajta, okos, intelligens. Egygazdás - Mivel önálló, határozott jellemű, csak erős, határozott gazdának való, akik ki tudják elégíteni munka- és térigényét. Kis területű portákra, lakásokba nem való. - Terelő és -őrzőkutyának tartják.	6. Mangalica - Magyarországon őshonos, törvényileg védett háziállatok egyike, világhírű sertésfajta. - Jellegzetessége szőrös teste. - Akár 300kg is lehet. - Húsa nagyon egészséges. - Sok zsírja van.

Egyéb őshonos magyar állatfajták:

Szarvasmarha	Lovak	Szárnyasak	Kutyák
Magyar tarka marha	Lipicai ló	Magyar tyúk	Pumi
Bivaly	Gidrán ló	Réz-, és bronz pulyka	Mudi
Cigálya juh	Mezőhegyesi félvér ló	Erdélyi kopasznyakú tyúk	Magyar vizsla
Parlagi kecske	Nóniusz fajtájú lovak.	Magyar fodros lúd	Magyar agár
		Magyar kacska	Erdélyi kopó

Gombák

A gombák alapos ismerete szükséges ha szeretnél gombát szedni azzal a céllal, hogy megedd. Az alábbiakban csak egy pár gyakori gombát mutatunk be, mint példa. Sok településen vannak gombaszakértők, akikhez el lehet vinni a szedett gombákat és azok megmondják, hogy ehető vagy nem. Mindenképpen vidd el szakemberhez a szedett gombákat, és soha ne kísérletezz!

Amit mi gombának nevezünk az csak a gyümölcs. A gomba maga a föld alatt van és fehér szálakból áll.

Ha gombát szedsz akkor késsel vágd le, hogy ne sértsd meg a gombaszálakat.

Özlábgomba, pöfeteg, vagy tintagomba nagyon finom kirántva.

Csak fiatal és egészséges gombákat jó megenni.

Tévhit, hogy főzéstől kimegy a méreg, hogy a mérges gombát nem rágják meg a csigák, és az is, hogy a mérges gombák bűdösek.

<u>Tinta gomba – gyapjas tintagomba</u> - Utak mellett ősszel gyakran megtalálhatjuk. Nem lehet mással összekeverni. Csak a nagyon fiatal, fehér kalapú és lemezű példányokat gyűjtsük. A legjobb rántva vagy palacsintatésztában kisütve, esetleg krémlevesnek.	<u>(Óriás)pöfeteg</u> - Nem ritkán 40cm-es átmérőjű, több kg súlyú is lehet. (általában csak 4-5cm) Fiatal fehér, rugalmas hújú példányait kell gyűjteni, amelyeknek bőre könnyen lehúzható. Tisztítást, felszeletelést követően, vajban párolva, rántva vagy bundázva fogyasztható. A porszerű spórát vérzéscsillapításra is lehet használni. Nem minden pöfeteg ehető. Ha megnyomod és barna füst szál ki belőle (sporák) akkor már nem ehető.
<u>Tinorú</u> Nem lemezek, hanem kis csöveket látni alurol, mint egy szivacs. Sok féle létezik és könnyen össze lehet őket keverni.	<u>Özlábgomba</u> - Nagyon jellegzetes kinézetű őszi gomba. Levesnek, rántva, sütve vagy más gombás ételnek egyaránt jó. Fiatalon egyike a legjobb csemegegombáknak, eléggé állóképes és ritkán kukacos. Kirántva a gombakalapok halhúsra emlékeztető ízűek. Szárításra alkalmas. Ezt is vizsgáltsuk meg, mert van hasonló mérgező fajta is.
<u>Csiperke gomba (kép nélkül)</u> - A leggyakrabban termesztett gombafajta. Vadon is szinte egész évben terem. Vigyázat! Könnyen összetéveszthető a galócafélekkel! Felhasználják, nyersen salátákba, levesnek, mártásnak, vajban párolva fokhagymával ízesítve, kalapját kivájva húsos töltelékkel megtöltve és kisütve, de rántva is kitűnő.	<u>Légyölő galóca – mérgező</u> Jelegzetes a fehér pöttyös piros kalapja. Uynevezet ördöktójásból kell ki, ami egy kemény fehér gumó. Ennek a gumónak a maradékai képzik a fehér pöttyöket a gomba kalapján.
<u>Gyilkos galóca– Halálosan mérgező.</u> Magyarországon a legtöbb mérgezést a galócafélek okozzák. Mivel a lappangási idő hosszabb is lehet, a felszívódás után szinte lehetetlen a segítség. Soha ne együnk olyan gombát, amit nem vizsgáltunk meg szakemberrel!	<u>Tapló</u> Nem mérgező, de olyan mint ha fábol lenne, emiatt nem lehet megenni. Ha egy fán megjelenik, akkor az már nagyon beteg. A taploból csinálnak kalapot is és használták a tűzcsináláshoz mint gyújtós. Ehhez viszont jól meg kell szárítani és alaposan ki kell kalapálni.

Beaufort fokozatok

A szélerősséget 12 fokozatra osztjuk. Szélcsendről – orkánig. Tavakon így adják meg, hogy milyen erős a szél és lehet-e vitorlázni, vagy már túl erős a szél. Ha megfigyeled a szél jeleit, akkor te is meg tudod mondani, milyen erős szél van. Nem kell ehhez semmiféle mérőműszer.

	Szélsebesség		Leírás	Hatása	
	km/h	mph		a vízen	a szárazföldön
0	0	0	Szélcsend	Tükörsima vízfelület.	A füst egyenesen száll felfelé.
1	1-6	1-3	Gyenge szél	A vízen apró fodrok láthatók.	A felszálló füst gyengén ingadozik, a szél alig érezhető.
2	7-11	4-7	Gyenge szél	Kis hullámok, de a vízfelület még sima.	A fák levelei zizegnek, az arcon érezhető a légmozgás.
3	12-19	8-12	Mérsékelt szél	Barázdált vízfelület, hullámvonalakkal.	A szél a fák leveleit mozgatja.
4	20-29	13-18	Mérsékelt szél	Hosszú, alacsony hullámok, fehér tarajjal.	A szél a fák gallyait mozgatja.
5	30-39	19-24	Élénk szél	Közepesen magas hullámok fehér tarajjal.	A nagyobb faágak is mozognak, a levegő mozgása jól hallható.
6	40-50	25-31	Erős szél	Nagy hullámok néhol átbukó tarajjal.	Már a legvastagabb ágakat is mozgatja; a drótkötelek, villanyvezetékek zúgnak.
7	51-62	32-38	Igen erős szél	A tarajakon összefüggő fehér hab jelenik meg. A hullámok nagyok.	A kisebb fák törzsei erősen hajladoznak, vékonyabb gallyak letörnek. A széllal szemben nehéz a gyaloglás.
8	63-75	39-46	Viharos szél	Hosszú hullámhegyek, sűrű, fodros hullámokkal.	A szél a fákról ágakat tör le, nagyobb fák törzsei is hajladoznak.
9	76-87	47-54	Vihar	Magas hullámhegyek, az egész vízfelület porzik, evezni széllal szemben nem lehet.	A vihar a gyengébb fákat kidönti, a vastagabb ágakat letöri, a tetőcserepek lesodródnak.
10	88-102	55-63	Erős vihar	A vízfelület fehéren porzik, magas hullámokkal.	A vihar gyökerestől forgatja ki a fákat, épületekben jelentős károk keletkeznek.
11	103-119	64-73	Orkánszerű vihar	Háborgó tenger	téglaépítésű házak is megsérülnek.
12	>120	74-95	Orkán	Az egész vízfelület fehéren porzik. A látótávolság megszűnik.	A szél épületeket, tetőket rombol, súlyos pusztítást végez.

Módszertani játékok

A természetismeretben a legfontosabb, hogy valóban és saját szemmel lássuk az állatokat és növényeket. Ezért a sok emlékeztető meg egyéb benti gyakorló játékon kívül, járjatok mennél többet a természetben. Ha nyitott szemmel mentek, akkor mindig fogtok látni valami új és érdekes dolgot.

Állatmegfigyelés

A legegyszerűb az állatkertben vagy a parasztudvaron. Sokkal izgalmasabb viszont, ha egy vadon élő állatot figyelsz meg. Ha van lehetőséged egy vadászt elkísérni, akkor az is nagy élmény lehet és sokat tanulhatsz az állatokról is.

Növénygyűjtő

Faleveleket és virágokat lehet gyűjteni szárítva és kiperéselve. De csinálhatsz magadnak egy gyűjtőt számítógépen is fényképekkel. Fontos, hogy magad készítsd a fényképeket és ne csak az Internetről töltsd le.

Vetélkedő

Virágokról, falevelekről lehet tanulni papíron is. Ekkor izgalmasabb, ha egy vetélkedővel fejlesztitek tudásotokat. Ez lehet egy kimjáték, vagy más hasonló játék (pl. Memori, stb.). De még jobb ha egy kis futás is van benne. Gyűjts össze egy pár növényt a környékről. Mutasd meg a gyerekeknek. Ki találja meg elsőnek amindegyiket. Mivel a gyerekeknek le kell szakitani a növényt, ügyelj arra, hogy ne védett, vagy ültetett növényt keressetek velük.

Szüret

Menjetek el szüretelni. Akár szőlőt akár más gyümölcsöt nagyban szüretelnek, és ha egy pár napig dolgoztál szüretben, sokat tanulhatsz a gyümölcsökről.

Közhasznú munka

Környéketeken sokszor találsz kinti munkát. Legyen ez egy gazdaságban segíteni lovakat, teheneket pucolni, etetni, vagy fákat ültetni, kerítést építeni. De lehet szemetet szedni akár egy folyón is egy kenutúra keretében. Ilyenkor nem csak megismered jobban a környezetet, de még jó is szórakoztok, miközben valami hasznosságot tesztek.